

Šikana v základní škole a její prevence

Miroslava Fialová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslava Fialová**
Osobní číslo: **H12176**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Šikana a její prevence v základní škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti šikany v základní škole, její prevence a negativních dopadů šikany.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a zpracování výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

KYRIACOU, Chris. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

TRAIN, Alan. Nejčastější poruchy chování dětí. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2.

KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3.

FIELD, Evelyn M. Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.

BENDL, Stanislav. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-08-9.

ŘÍČAN, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- o odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- o beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- o na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- o podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- o podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- o pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- o elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- o na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....*Ly. B. B.*.....

.....*Fial*.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledek obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uděje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vězného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou šikany v základní škole a její prevencí, která by měla vést k eliminaci tohoto problému. Obsahem této práce jsou informace a fakta o šikanování a o problémech, které s sebou šikana v dnešní škole přináší, získané z dostupné literatury, které se blíže věnuje pomocí stručných obsahů. Smyslem této bakalářské práce je získání náhledu na stávající situaci v našich školách z pohledu žáků základních škol, za pomoci kvantitativního šetření formou dotazníku. V závěru práce najdeme vyhodnocení dosažených poznatků a náměty ke zlepšení dosavadní situace ve školách.

Klíčová slova:

Šikana, prevence šikany, agrese, agresor, oběť, základní škola.

ABSTRACT

This bachelors thesis deals with the bullying issue at elementary school and its prevention that should lead to the elimination of this problem. This thesis consists of the information and the facts about bullying and about the issues arising from bullying at today's school obtained from the available literature which is being paid close attention to using brief contents. The main goal of this bachelor's thesis is to get an overview of the current situation at our schools from the perspective of elementary schools students, using a quantitative survey questionnaire. In the conclusion, we can find the evaluation of the results achieved and suggestions leading to the improvement of the present situation at schools.

Keywords:

Bullying, bullying prevention, aggression, aggressor, victim, elementary school.

Poděkování:

Zde bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za poskytnutí odborných a cenných rad, připomínek a velkou trpělivost při konzultacích.

Děti je třeba vychovávat k lásce k lidem a ne k sobě samému.

A proto samotní rodiče musí mít rádi lidi.

(Felix Edmundovič Dzeržinskij)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	11
1.1 O LITERATUŘE A DOKUMENTECH	12
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	14
1.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	14
2 ŠIKANA A JEJÍ NEGATIVNÍ PROJEVY VE SPOLEČNOSTI	16
2.1 PROJEVY ŠIKANY VE SPOLEČNOSTI.....	17
2.2 POČÁTEK A VÝVOJ ŠIKANY	18
2.3 VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ VE VZTAHU K ŠIKANĚ	21
3 ŠIKANA V ZÁKLADNÍ ŠKOLE A JEJÍ PREVENCE	23
3.1 FORMY ŠIKANY V ZÁKLADNÍ ŠKOLE	24
3.1.1 Kyberšikana.....	25
3.2 ÚČASTNÍCI ŠIKANY V ZÁKLADNÍ ŠKOLE	28
3.2.1 Agresor.....	28
3.2.2 Oběť	30
3.2.3 Přihlízející publikum.....	31
3.3 PREVENCE ŠIKANY V ZÁKLADNÍ ŠKOLE	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	34
4.1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	34
4.2 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	34
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
4.4 METODA SBĚRU DAT	35
5 ANALÝZA A VLASTNÍ INTERPRETACE DAT	36
6 ZÁVĚR VÝZKUMU A SHRNUTÍ.....	55
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	56
6.2 DISKUSE	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63
SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	66

ÚVOD

Šikana – jeden z několika velmi negativních strašáků dnešní školy, ale také celé společnosti. V současné době patří mezi nejzávažnější negativní jevy ve škole, avšak nelze opomenout ani její obzvlášť velkou sociální závažnost. Šikana je všudypřítomná a provází nás téměř po celý život. Ve škole, ale také v rodině nebo zaměstnání, a pokud se nepodchytí již v prvopočátku, mohla by mít velmi nežádoucí vliv na další vývoj jedince.

Tento rychle se šířící problém naší společnosti a neustálé diskuse, proč k šikaně dochází a jak jí nejlépe předcházet, mě vede k myšlence, jak nezbytně nutné je se tímto negativním jevem zabývat. Zvláště pak, jedná-li se o šikanu v základní škole, jelikož se právě v tomto období utváří osobnost dítěte. Díky této závažnosti se problematikou šikany zabývá stále více psychologů a speciálních pedagogů.

Důležitým faktorem při zkoumání této problematiky je schopnost umět se vžít do situace jak šikanovaného, tak šikanujícího dítěte. Chceme-li tedy vychovávat zdravé děti a zabezpečit jim správný vývoj, musíme ve škole zabezpečit správně fungující prostředí. Takové prostředí však musí existovat i v rodině dítěte, protože rodina se řadí mezi nejdůležitější sociální skupinu. Dojde-li tedy ke zjištění šikany, je nutná spolupráce mezi pedagogy a rodiči, jelikož tyto dva subjekty se podílí na výchově dítěte a jsou, ač mnohdy nevědomky, přímo u zrodu tohoto závažného problému.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části, jejímž podkladem je četná domácí i zahraniční literatura, najdeme shrnutí základních pojmů týkajících se šikany, seznámení se s tím, jakou má vlastně šikana v dnešních školách podobu a jakým způsobem ji lze nejúčinněji předcházet. V neposlední řadě se také tato část zaměřuje na prevenci a řešení šikanování v našich školách. Praktická část obsahuje empirické šetření mezi dětmi v základních školách formou dotazníku a jeho následné vyhodnocení.

Cílem této práce je zanalyzovat situaci a zjistit, zda se v oslovených školách s problémem šikany setkávají a jaký názor na ni mají přímo dotazované děti. Podstatné je také šetření, jakou formou a kde nejčastěji se tento problém vyskytuje. Dílčím cílem je zjistit, zda existuje určitá spojitost s tím, zda se šikana vyskytuje více v základních školách ve městě nebo na vesnici a jestli při šikaně hraje nějakou roli pohlaví dítěte.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

Tato část bakalářské práce se zabývá zkoumáním dostupné domácí, ale také zahraniční literatury. Důležitou součástí je bádání nad vztahem zvoleného tématu k sociální pedagogice a také seznámení se s důležitými pojmy, které s tématem šikana a její prevence úzce souvisí.

V současné době patří nejen šikana, ale také celkově problematika kázně a morálních hodnot k velmi ožehavému tématu, nejen co se týká školního prostředí, ale také v širokém okruhu veřejnosti. Morální úpadek dnešní mládeže má za následek stále častější projevy agrese a nenávisti vůči svému okolí, což se mimo jiné velmi negativně projevuje v podobě nekázně ve školách. V globále však můžeme říct, že šikana se neobjevuje pouze ve škole, ale také už i v mateřských školách nebo například v zaměstnání, na vojně, atd. (Bendl, 2011, s. 15)

Získat informace o této problematice je obtížný úkol, obzvláště kvůli tomu, že již samotné odhalení šikany je náročné a ne vždy možné. Z tohoto důvodu jí lze jen těžko, anebo mnohdy vůbec zabránit. Případy šikanování vystoupí napovrch většinou náhodně, i když paradoxně většina dětí ve třídě o této skutečnosti ví. Strach anebo lhostejnost? To jsou důvody, proč se o tomto problému nezmiňují, přestože většina dětí a mládeže vědí, jakým je v dnešní době šikana závažným problémem. Nutno také dodat, že mnozí lidé si myslí, že šikana je součástí života každého z nás a každý si tím musí projít. Avšak málokdo se zamyslí nad tím, co právě šikanované dítě prožívá, jak se cítí a co všechno může šikana u velmi citlivého jedince způsobit. Přístup některých zástupců škol je také rozpačitý, jelikož většina z nich zastává názor, že na jejich škole k šikaně nedochází a pokud se něco děje, jedná se podle nich pouze o nevinné dětské hrátky. Ovšem právě z takovýchto nevinných hrátek se šikana většinou zrodí.

Metodický pokyn ministra školství se zaměřuje na různé oblasti sociálně patologických jevů, kam patří přirozeně také šikana. Právě šikana je zde označena jako jeden z nejnebezpečnějších a nejrozšířenějších sociálně patologických jevů, který ohrožuje bezpečnost a zdraví vývoj dětí v současné škole. Jsou zde vymezeny předpisy a povinnosti pro školy, kterými se musí řídit a přesná metodika prevence a řešení šikany ve škole. (Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. 22294/2013-1., online)

1.1 O literatuře a dokumentech

V literatuře lze najít nespočet informací týkajících se šikany, jako sociálně patologického jevu. Tato literatura je přínosem jak pro rodiče, pedagogy (Říčan, 1995; Vágnerová a kol, 2009), ale některá také mnohdy pro samotné děti, které se s tímto jevem osobně setkali (Doyle, 2002). U této problematiky však nelze opomenout ani literaturu, která se zabývá poradenskou psychologií (Vágnerová, 2005), jež přispívá k lepšímu chápání chování jednotlivých jedinců.

V domácí literatuře se tématem šikana, minimalizace šikany, prevence šikany apod. zabývá velká spousta autorů a publikací. Nejznámějšími autory u nás, zabývající se touto problematikou, jsou například Michael Kolář, Pavel Říčan, Stanislav Bendl a Kateřina Vágnerová.

V knize **Agresivita a šikana mezi dětmi** (Říčan, 1995) jsou shrnuty autorovi dosavadní získané informace. Zabývá se problémem šikanování na našich školách, zvláště pak zachycuje samotný zrod šikany od úplného prvopočátku, včetně historie a prvních zmínek o ní. Dále zde autor hovoří o tom, jak co nejlépe zvládnout tento nebezpečný jev a jak proti němu správně a co nejefektivněji zasáhnout. Kniha je podle mě velice přínosná zejména pro pedagogy, ale také pro rodiče, kteří se potýkají s problémem šikany.

Publikace **Minimalizace šikany – praktické rady pro rodiče** (Vágnerová a kol., 2009) je už svým podnázvem určena zejména rodičům. Na jejím sepsání se podílelo 11 psychologů a speciálních pedagogů a pro rodiče představuje cennou sbírku konkrétních rad a postupů, jak lze u dítěte rozpoznat, jestli se nestalo obětí šikany nebo naopak, zda není přímo agresorem, a to podle charakteristických rysů aktérů šikany, které jsou v této publikaci uvedeny. Důležitým bodem pro rodiče je, že v této publikaci mohou najít zákony, které se k problematice šikanování vztahují a také organizace, na které se v případě potřeby mohou obrátit. Publikace poskytuje stručné, ale zásadní rady, jak při zjištění šikanování postupovat a jak správně nastavit výchovu, aby se tento nebezpečný jev dětem úplně vyhnul.

Další zajímavou knihou, která má určitou spojitost s problémem šikanování je **Vzpouza deprivantů** (Koukolík, Drtilová, 2006). Autoři zde popisují situaci v dnešní společnosti, kterou podle nich stále více zahlučuje zlo. Zejména pak v dnešní uspěchané době, kdy zaužívané normy slušného chování ztrácí mezi lidmi svou váhu. Názory, jako například, že jen silní jedinci se mohou stát úspěšnými a mocnými, dělají z normálních lidí tzv. „sociální psychopaty“ a právě takoví jedinci jsou autory v knize nazýváni tzv. deprivanty. Kniha je

určena zejména čtenářům, kteří se zajímají o to, v jakém stavu se dnešní společnost nachází a zároveň jim není lhostejná její budoucnost.

Prevence a řešení šikany ve škole (Bendl, 2005) je publikace, která je zaměřena už podle svého názvu na prevenci a řešení šikany ve škole. Autor zde čtenářům poskytuje rady, názory a nejrůznější metody, které lze prakticky v boji proti šikaně využít. Díky tomu je tato publikace velmi vyhledávána především pedagogy a výchovnými poradci, kteří poznatky získané v této publikaci mohou poté přenášet do praxe.

I v **zahraniční literatuře** se problematikou šikany a její prevence zabývá mnoho autorů. Jejich názory a poznatky se do značné míry ztotožňují s názory našich autorů, a to jen potvrzuje závažnost tohoto negativního jevu ve společnosti.

Řešení výchovných problémů ve škole (Kyriacou, 2005). Kniha, ve které autor zastává názor, že špatný prospěch a nekázeň žáků ve škole, mohou mít často za následek neshody v rodině nebo mezi přáteli. Ukazuje, jak se tyto problémy ve škole negativně promítají a jakým způsobem lze těmto dětem podat pomocnou ruku. Pokud začne být dítě ve škole agresivní, může to být známka toho, že se v rodině nebo ve svém okolí stal obětí buď fyzického, nebo i psychického násilí. V těchto případech autor radí, jak správně zareagovat.

Velmi zajímavou knihou, určenou zejména účastníkům šikany, je kniha **Proč mě pořád někdo šikanuje?** (Doyle, 2002). Najdeme zde spoustu modelových situací a her, taky rady, jak se při konkrétním problému nejlépe zachovat. Při čtení se autor snaží změnit negativní smýšlení čtenářů a nabádá je k pozitivnímu myšlení. Tato kniha je určena osobám, které se někdy staly obětí šikany a hledají odpověď proč. Je však také určena agresorům, tyranům, zkrátka těm, kdo šikanují druhé.

Další poutavou publikací, zvláště v dnešním světě internetu, je publikace **Kyberšikana** (Rogers, 2011). Jelikož se jedná v dnešní době o velmi rozšířenou verzi klasické šikany, je tato publikace dobrým zdrojem informací. Autor zde popisuje vývoj kyberšikany, konkrétně v České republice a její rychlé šíření prostřednictvím nejrůznějších sociálních sítí. Dočteme se zde, co vlastně kyberšikana znamená, jak se jí bránit, jak zajistit účinnou prevenci, a také konkrétní případy kyberšikany na našich školách. Publikace je určena pedagogům, rodičům, ale také žákům. Pomocí praktických her se snaží zajistit bezpečné pobývání dětí a mladistvých ve světě internetu.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociální pedagogika, jako vědní obor je u nás poměrně nová pedagogická disciplína a doposud není pojímána zcela jednotně. Názory, ale také přístupy k tomuto oboru se u jednotlivých autorů liší. Například J. Schilling (in Kraus, 2008, s. 41) bere sociální pedagogiku jako určitou pomoc pro velkou škálu jedinců v nejrůznějších situacích v životě a samozřejmě také ve volném čase, který je podle něj velmi důležitou součástí života každého jedince. Podobný názor jako Schilling má i L. Böhnisch (in Kraus, 2008, s. 41-42), který navíc zastává názor, že sociální pedagogika by měla, pomocí svých nástrojů, umožnit mládeži plně se začlenit do společnosti. Dle Krause (2008, s. 52-53) má sociální pedagogika vztah zejména k pedagogickým a společenským vědním disciplínám. Kraus se domnívá, že nejbližší vztah má sociální pedagogika k sociologii výchovy.

Sociální pedagogiku tedy lze chápat jako určitou pomoc, která je poskytována zejména osobám, které jsou nějakým způsobem znevýhodněny. Právě šikanu, jako sociálně patologický jev, bereme za jistou formu znevýhodnění, zejména pro jedince, kteří jsou šikanou bezprostředně postihnuti. Blízký vztah tohoto tématu je tedy zřejmý i na základě toho, že sociální pedagogika působí v praxi především v oblasti prevence a snaží se zamezovat případným negativním projevům v chování jedinců.

1.3 Vymezení základních pojmů

V současné době je společnost zahrnuta informacemi vanoucími ze všech stran. Téměř každý jedinec má v dnešní moderní době internetu možnost získat informace z nejrůznějších, méně či více důvěryhodných zdrojů. To však může mít za následek nepřehlednost a nepřesnost jednotlivých informací, což může vést k řadě nejasností a spekulací. Proto si zde uvedeme některé základní pojmy z dané problematiky, získané z dostupné literatury.

Šikana je nejrozšířenější negativní projev chování na našich školách. Říčan (1995, s. 26) definuje šikanu jako úmyslné, zlomyslné chování jednoho nebo více dětí, vůči jinému dítěti, s touhou znepříjemnit mu život. Jedná se většinou o opakovanou činnost a pro šikanované dítě je značně traumatizující. Šikana se může projevovat formou fyzického násilí, ale také formou častých vulgárních narážek a posměšných poznámek, což představuje pro šikanovaného jedince velkou zátěž pro jeho psychiku a to se může negativně odrazit v jeho prospěchu, školní docházce a celkové vyrovnanosti osobnosti.

Prevence pochází z latinského slova *praeventio* = předejít. Jedná se tedy o určité předcházení nejrůznějším negativním projevům ve společnosti. Proto má prevence velmi důležitou funkci ve všech sférách lidského života, jelikož se zabývá zkoumáním celkového problému již od prvopočátku a hledá co nejlepší a nejúčinnější nástroje a způsoby, jak těmto problémům předejít.

Základní škola je v celosvětovém měřítku brána jako nejdůležitější článek vzdělávání nezletilých jedinců. První zmínky u nás jsou již z roku 1774, kdy u nás zavedla Marie Terezie tzv. povinnou školní docházku. Rodiče byli povinni posílat své děti do školy, ale samozřejmě v té době měly děti určité úlevy, zejména kvůli sezónním pracím na poli, atp. Základní školy zřizují obce, stát a církve, zde je docházka bezplatná. Zřizovatelem může být i soukromá osoba, zde rodiče dětí platí školné.

Agrese je dle Martínka (2009, s. 9) jednání nebo určitý projev násilí proti druhé osobě, s účelem této osobě způsobit utrpení. Agrese může být, v souvislosti s chováním jedince, velmi obecně definována jako jistý projev agresivity.

Agresivita je, jak uvádí Martínek (2009, s. 9) pojem, který označuje sklon jedince k agresivnímu, útočnému jednání. Chápat ji lze také jako schopnost využití veškerých sil jedince k tomu, aby docílil svému. Agresivita může být brána jako charakteristický rys osobnosti. Jistou mírou agresivity, potřebné k přežití, je vybaven každý jedinec, ale je důležité, aby ji každý uměl ovládat.

Agresor je osoba se sklonem k útočnému chování a s touhou být dominantní. Většinou se agrese projeví v souvislosti s reakcí na určité vnější podněty. V některých případech může mít agresor až sadistické sklony, jejichž vykonávání ho jistým způsobem uspokojuje.

Kyberšikana nebo také kybernetická šikana, je dle Černé a kol. (2013, s. 20) nejnovější, ale také nejrozšířenější forma šikany v dnešní době. Jedná se o opakované agresivní chování jednoho nebo více jedinců, které je uskutečňováno prostřednictvím moderní technologie (internet atd.), za účelem poškodit jinou osobu.

Ostrakismus pochází původem ze starověkého Řecka a jednalo se původně o jakési hlasování o vyloučení jedince z tehdejších Athén. V dnešní době mluvíme o tzv. **ostrakizaci**, což znamená vyloučení jedné nebo více osob ze společnosti. Nejčastěji se objevuje mezi dětmi a mladými lidmi, kteří chtějí ze svého kolektivu z části nebo úplně vytěsnit málo oblíbeného jedince.

2 ŠIKANA A JEJÍ NEGATIVNÍ PROJEVY VE SPOLEČNOSTI

Šikana, jako sociálně patologický jev, představuje v dnešní společnosti stále větší problém a stala se součástí života každého z nás. S tímto problémem se setkáváme, ať už přímo nebo nepřímo a jak už je psáno v nadpisu, projevuje se v naší společnosti velmi negativně, jelikož může mít negativní dopad na vývoj a utváření osobnosti jedince.

V České republice zavedl pojem šikana J. Příhoda. Jako první se veřejně vyjádřil k tomuto negativním jevu, a to i přesto, že v letech před rokem 1989 se o tomto problému nesmělo moc mluvit.

Výraz šikana původně vzniklo z francouzského „chicane“, což v překladu znamená zlomyslné, zbytečné týrání, sužování, pronásledování a opakované vyžadování činností, které nemají žádný smysl. (Procházka, 2012, s. 158)

Metodický pokyn MŠMT, jež byl schválen v roce 2013, definuje šikanu jako jakékoliv chování, které provádí jeden žák nebo skupina žáků s úmyslem zastrašit nebo ohrozit jiné žáky. Jedná se o cílené a opakované fyzické nebo psychické útoky proti jedinci nebo skupině žáků, kteří se nejsou schopni z nějakého důvodu bránit. Může se uskutečňovat jak ve formě fyzického násilí, což může být například bití, poškozování věcí, tak i v podobě slovního napadání, vyhrožování či pomluv. Nelze vyloučit i formu sexuálního obtěžování a nejnovější způsob šikany probíhá pomocí elektronické komunikace, tzv. kyberšikana. (Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. 22294/2013-1.)

Říčan uvádí definici šikany, již hojně využívají britští badatelé: *Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování však obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů.* (Říčan, 1995, s. 26)

Šikanu lze definovat také jako trvalé jednání, se známkami agrese, jednoho žáka vůči druhému, s úmyslem způsobit mu utrpení. (Kyriacou, 2007, s. 152)

V knize *Vzpoura deprivantů* je pojem šikana charakterizován jako psychologické nebo fyzické ohrožování jednoho nebo více žáků žákem jiným, které se uskutečňuje nejen ve

školních lavicích, ale také například na cestě domů ze školy. (Koukolík, Drtilová, 2006, s. 203)

Všichni výše uvedení autoři se tedy shodují na tom, že šikana byla, je a bohužel v určité míře i bude, velkým problémem, zejména na našich školách. Ani definice pojmu šikana se mezi jednotlivými autory příliš neliší. Je tedy více než zřejmé, že šikana je vážným problémem, zvláště protože se jedná o specifický projev lidské agrese, který v posledních letech, zvláště u mládeže a dětí, rapidně nabírá na intenzitě. Otázkou ovšem je, čím je tato situace zapříčiněna. Jestli jsou na vině rodiče a jejich špatná výchova nebo učitelé, kteří jsou dětem špatným příkladem. Někteří autoři se domnívají, že na vině může být i dnešní „zkažená doba“, která negativně ovlivňuje chování jedinců. Každopádně se jedná o problém, který by se měl řešit, a to nejen ve školách, ale na všech úrovních společenského života člověka.

2.1 Projevy šikany ve společnosti

Projevy šikany mohou být různě závažné, zejména v závislosti na tom, jak často se opakují. Některé projevy mohou být ze začátku nevinné a mohou patřit k normálnímu dění mezi žáky. Vyskytují-li se však tyto negativní jevy častěji, může se jednat o počínající známku šikany. (Říčan, 1995, s. 49)

Dle metodického pokynu MŠMT má šikanování, co se týká projevů, různou podobu. Mezi základní formy projevů šikany můžeme zařadit:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana.
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá.
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany.

V metodickém pokynu MŠMT se také uvádí, že v některých zvláště závažných případech může šikana přejít až do určité formy trestné činnosti. (Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 24 246/2008-6.)

Projevy šikany bývají nejprve nenápadné nebo spíše mimo dosah učitelů. Nejčastějšími projevy jsou slovní napadání, zesměšňování, ponižování a vše může přejít i k úplnému vyloučení dítěte z kolektivu. Šikanované dítě se může cítit méněcenně, stydí se a to je důvod, proč se se svým trápením nesvěří ani rodičům a ani učitelům. (Train, 2001, s. 41-42)

Vágnerová uvádí, že šikana, jako jistá varianta násilného jednání v rámci skupiny, se stala předmětem zkoumání až zhruba v 70. letech minulého století. Vzhledem k tomu, že často bývá šikana projevem narušení vztahů celé skupiny, můžeme ji chápat jako závažnou poruchu chování v celé společnosti. (Vágnerová, 2005, s. 190-191)

V současné době se však s projevy šikany nesetkáváme jen v souvislosti s žáky, ale stále častěji dochází k šikaně ze strany žáků k učitelům. Silnější jedinci si dokážou slabší článek najít i mezi učiteli a na něm pak uskutečňují své agresivní výlevy. V říjnu roku 2003 dokonce *Národní parlament dětí a mládeže České republiky* odsoudil šikanu učitelů žáky. Parlament vyzval ředitele škol ke zkoumání tohoto problému a následnému bezpodmínečnému řešení. (Bendl, 2011, s. 31-32)

Současná situace ve společnosti je tedy značně znepokojivá. Avšak je třeba počítat s tím, že v kolektivu dětí se setkávají různí jedinci, s odlišnými povahovými rysy, což přispívá k vytváření prostoru pro vznik šikanování. V takovém prostředí může agresor realizovat svou agresivitu, zvláště pokud se v kolektivu vyskytuje jedinec slabší povahy. Záleží tedy pouze na tom, zda v takovém prostředí existuje nějaký preventivní program, popřípadě na správném a včasném zásahu a zachycení tohoto jevu již v prvopočátku. Proto musí pedagogové, ale také rodiče bedlivě pozorovat, jak se jejich dítě projevuje. Zda nejeví známky toho, že ho někdo šikanuje nebo naopak, zda nejsou jeho projevy příliš agresivní.

2.2 Počátek a vývoj šikany

„Prodělal jsem klasický týden. Čím víc dní byli ve škole – středa, čtvrtek, pátek – tím víc si potřebovali na mně vylepšovat náladu. Těšili se, že mě „zmasírujou“.

Michal Kolář, 2001, s. 35 - 40

Šikana se v dnešní společnosti šíří nebezpečnou rychlostí. Jako jednu z příčin počátku šikany považuje Říčan touhu po moci, avšak nejen touha po moci, ale také přání někoho ovládat zde hraje velkou roli. Pavel Říčan se domnívá, že některým jedincům působí obzvláštní potěšení vidět jiné trpět, což může být motivem krutosti. Svoji roli zde hraje i zvědavost, ale v neposlední řadě také nuda a touha po nových zážitcích. (Říčan, 1995, s. 95)

V publikaci *Jak na šikanu* se autoři domnívají, že původ šikany souvisí s celkovým úpadkem morálky a autority, který přetrvává dodnes. Všeobecně mezi lidmi dochází k znečitlivění smyslu pro morálku a rozpoznání, co je dobré a co je zlé. Stále častěji dochází k medializaci různých případů šikany, což může negativně působit na agresivní jedince a může to být i prvním krokem ke zrodu šikany. Záleží také na rozpoznání, kdy jde pouze o škádlení a kdy už jde o šikanu samotnou. Škádlení bývá většinou zábava pro obě strany, ovšem šikanou se baví pouze agresor. (Říčan, Janošová, 2010, s. 16 – 17, 73 – 74). V knize *Bolest šikanování* Michal Kolář o šikaně hovoří jako o určitém druhu choroby, která postihuje celou skupinu. Toto „onemocnění“ zde rozdělil do pěti stupňů:

1) první stupeň – zrod ostrakismu

Šikana se může objevit téměř v jakékoliv skupině. Její zrod je většinou nenápadný. Každou skupinu tvoří jedinci různých typů, zvláště pak s různým temperamentem. Ti temperamentnější jsou většinou průbojnější a stávají se uznávanými, kdežto ti méně průbojní se ocitají na okraji skupiny. Ostatní je odmítají a již zde se můžeme setkat s prvními známkami „nemoci“ skupiny.

2) druhý stupeň – fyzická agrese a přitvrzování agrese

Ostrakismus začíná pomalu přerůstat do fáze, kde se objevuje počáteční fyzická agrese. Jakmile začne ve skupině stoupat napětí, začnou si silnější jedinci své problémy ventilovat na slabších spolužácích. Jako jeden z příkladů zde autor uvádí příběh žáka: *Prodělal jsem klasický týden. Čím víc dní byli ve škole – středa, čtvrtek, pátek – tím víc si potřebovali na mně vylepšovat náladu. Těšili se, že mě „zmasírují“.*

3) třetí stupeň – vytvoření jádra

Tato fáze je nazývána jako klíčový moment. Skupina je rozdělena na určité podskupiny, a pokud se v tomto stádiu nestanoví hranice a včas se nepodchytí, vytvoří si agresori „pevné jádro“ a šikana se stává cílená. Vzniká zde nerovnováha mezi jednotlivými žáky, což pomalu přerůstá v pokročilé onemocnění.

4) čtvrtý stupeň – většina přijímá normy agresorů

Normy agresorů se stávají nepsaným pravidlem, a pokud nepůsobí ve skupině žádná silnější pozitivní podskupina, většina žáků se přizpůsobuje. I ukáznění žáci se začnou aktivně podílet na šikaně svých spolužáků.

5) pátý stupeň – totalita neboli dokonalá šikana

V tomto posledním stupni Kolář rozděluje žáky do dvou skupin, a to na otroky a otrokáře. Agresoři (otrokáři) nastolují ve třídě totalitu, zdokonalují svou taktiku. Slabší žáci (otroci) se již nedokáží a ani nemohou bránit a různými způsoby se snaží tyto problémy řešit. Většinou jim začne narůstat absence, mohou se zhroutit a někdy může dojít až k pokusu o sebevraždu. Bohužel si většinou učitelé všimnou vzrůstajícího problému ve třídě až v této fázi, což je už ovšem většinou pozdě. (Kolář, 2001, s. 35 – 40)

Pro lepší chápání toho, proč vlastně mají některé děti touhu šikanovat druhé, rozlišuje Michele Elliottová v knize *Jak ochránit své dítě* různé důvody, proč k šikaně dochází. Některé děti se do druhých navázejí jen tak z dlouhé chvíle, nebo pokud jsou nějakým způsobem rozrušeny, nemají k tomu žádný větší důvod a většinou je tato „zábava“ brzy přejde. Oproti tomu jsou děti, které si šikanováním chtějí něco dokazovat, baví je to a šikanování jiných dětí se stává pravidlem. Z těchto hledisek tedy autorka rozlišuje:

- *Krátkodobé šikanování* – k tomuto šikanování dochází zejména v případě, kdy dojde u dítěte k nečekané životní situaci. Může se jednat například o smrt v rodině, ztráta kamaráda nebo se může jednat o dítě, které bylo samo šikanováno. Tyto a spousta jiných situací mohou mít za následek právě to, že si dítě začne své trable ventilovat na jiných, a to právě formou šikanování.
- *Dlouhotrvající šikanování* – v tomto případě šikanují děti, které mají potřebu něco si dokazovat, stále chtějí být středem pozornosti a rády se předvádějí před ostatními. Jedná se o typické agresivní jedince, jejichž agresivita vychází z jejich vnitřní nespokojenosti a pocitů nejistoty, které se snaží zakrývat agresivitou vůči druhým dětem. (Elliottová, 1995, s. 84-87)

2.3 Výchova a vzdělání ve vztahu k šikaně

„Člověk se může stát člověkem jen pomocí výchovy. Není ničím, jen tím, čím ho výchova učiní.“

Immanuel Kant

Důležitými aktéry u problému šikany jsou jak rodiče, tak pedagogové. Všechno, co děti vidí u svých rodičů, se snaží napodobovat. Rodiče jsou pro děti vzorem, který je pro ně inspirující. Tak, jak své děti rodiče vychovávají a jak děti vidí, že se jejich rodiče chovají, tak se budou v dospělosti chovat taky ony. Guy Gilbert ve své knize nabízí k zamyšlení pár následujících otázek, které jsou v této době, plné zloby a nenávisti, celkem aktuální: *Jaké děti zanecháváme na naší planetě? Jaké děti vychováváme pro budoucnost?* (Gilbert, 2009, s. 89)

Je všeobecně známé, že povaha a charakter dětí, se utváří podle povahy a charakteru jejich rodičů. Jestliže se dítě nachází v rodině, kde jsou oba nebo jeden z rodičů agresivní, ocitá se pod velkým tlakem. Jestliže v této rodině dochází k neshodám mezi rodiči, zvláště pak jestli se jedná o formu slovního napadání nebo dokonce fyzického násilí, je dítě frustrované a musí se s těmito fakty nějak vyrovnávat. Není to však pravidlem. I ve spořádaných rodinách může postupně vyrůstat agresivní jedinec se sklony k šikanování, například pokud v místě, kde dítě vyrůstá, převládá nějaká silnější skupina delikventů, která má na dítě vliv. (Train, 2001, s. 32)

Na správný vývoj osobnosti člověka má velký vliv sociální mikroprostředí, ve kterém se dítě nachází, jelikož se zde utváří celková osobnost jedince, jeho názory, postoje a chování. Rodina, jako jedna ze sociálních skupin, působí na osobnost člověka již od narození, prakticky se dá říci, že již v prenatálním období. Může tedy do jisté míry ovlivnit to, zda se u jedince později projeví známky agresivity. (Vašutová a kol., 2010, s. 71)

Podobně jako rodina, má velký význam v utváření osobnosti člověka také škola. Nejruznější situace, které ve škole vzniknou, mohou do jisté míry ovlivnit to, jakým způsobem bude jedinec později reagovat. Záleží pouze na něm, jak tyto situace psychicky zvládne. Může se jednat například o špatný prospěch, neoblíbenost mezi spolužáky, což může mít negativní dopad na psychiku jedince. Ten si najednou může začít připadat méněcenný, přehlížený ze strany spolužáků, případně se může stát obětí šikany. (Helus, 2004, s. 67)

Názory autorů jsou, v případě vlivu výchovy a vzdělání na šikanu, odlišné. Někteří se domnívají, že agrese je u dětí naučený jev, podobně tak jako hra na hudební nástroj nebo jízdá na kole. Jedná se tedy pouze o jev, který lze do jisté míry ovlivnit zejména tím, jak bude dítě v prvních letech svého života vnímat své okolí, respektive jakým příkladem mu jeho nejbližší okolí bude. Pokud má dítě dobré zázemí a zabezpečenou dobrou výchovu v rodině, jsou velké předpoklady k tomu, že se toto dítě v pozdějším věku nestane agresorem a nebude šikanovat ostatní děti. Oproti tomu někteří jiní autoři zastávají názor, že agrese je něčím vrozeným, s čím se již děti rodí. Proto nelze říci, zda výchova může příliš ovlivnit to, jak se bude dítě v pozdějším věku projevovat. Co však lze říct jednoznačně je, že agresivní chování u dětí a mladistvých stále více narůstá a nejspíš ho bohužel ani nelze ze společnosti zcela odstranit. Bylo by však dobré, kdyby se společnost snažila hledat nějaké způsoby, jak by se dalo toto chování alespoň do jisté míry omezit.

3 ŠIKANANA V ZÁKLADNÍ ŠKOLE A JEJÍ PREVENCE

„Násilí ve školách je dnes globálním problémem.“

Stanislav Bendl, 2005, s. 14-15

Vzrůstající agresivita mezi dětmi není bohužel žádnou novinkou. Jedná se problém, týkající se celého světa a stále častěji se nejen u nás, ale i v zahraničí uskutečňují mezi dětmi a mladistvými různé průzkumy týkající se šikanování a agresivity. A i když se velký počet ředitelů škol staví k tomuto tématu odmítavě, s tím, že na jejich škole se nic takového neodehrává, výsledky těchto průzkumů jsou pro většinu psychologů, pedagogů a speciálních pedagogů dosti znepokojující. Je tedy potřeba zajistit, aby se v našich školách, ale také celkově v naší společnosti snížil počet agresivních jedinců, k čemuž může škola přispět hlavně dobrým příkladem ze strany pedagogů, jejich všímavostí a hlavně vhodně zvoleným preventivním programem, který by měl existovat na každé základní škole. Jelikož ve škole tráví děti poměrně velkou část dne a měli by tady mít pocit bezpečí.

Násilí ve školách je dnes globálním problémem. Tak popisuje nynější situaci ve školách Stanislav Bendl. Potvrzuje to také výzkumný projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, který byl zaměřený na sociální klima a prevenci šikany v základních školách v České republice. Výzkum probíhal na 66 školách po celé České republice a bylo osloveno více než 6000 žáků. Výsledky tohoto výzkumu byly alarmující, jelikož podle nich je jenom na druhém stupni základních škol šikanováno téměř 41% žáků. (Bendl, 2005, s. 14 – 15)

Vágnerová ve své knize uvádí velmi znepokojivé informace, jelikož opakované průzkumy potvrdily více než 40% šikanovaných dětí na základní škole a 44% dětí, které šikaně někdy přihlížely. Tyto údaje jsou bijící na poplach, jelikož se jedná téměř o polovinu dětí navštěvujících základní školy. (Vágnerová a kol., 2009, s. 9)

Podobný názor jako Bendl (2005) má i Helmut Erb, který se domnívá, že násilí ve školách v dnešní době narůstá do nebývalých rozměrů a tím pádem je pro téměř většinu žáků nevyhnutelné. Zejména na vyšších stupních základních škol dochází k vytváření skupinek, které tvoří většinou agresivní jedinci. Bijící na poplach je také fakt, že u některých jedinců

není problém najít i zbraň. A co je horší, tito jedinci nemají problém s tím, kdykoliv tuto zbraň použít, jak se již v mnoha případech v poslední době stalo. (Erb, 2000, s. 16)

3.1 Formy šikany v základní škole

Šikana v základní škole má různé podoby a formy, které jsou více či méně závažné. Názo-ry autorů jsou v mnoha případech velmi podobné. Například Vágnerová (2009) s Kolářem (2001) se shodují na rozdělení vnějších projevů šikany:

- Fyzické a verbální.
- Aktivní a pasivní.
- Přímé a nepřímé.

Z tohoto rozdělení se dá šikana rozdělit ještě do několika podskupin. I na tomto rozdělení, jak se šikana projevuje, se Vágnerová (2009, s. 74) s Kolářem (2001, s. 37) shodli. (Viz. následující tabulka):

Tab. 1. Projevy šikany. Zdroj Vágnerová, 2009, Kolář, 2001

Fyzické aktivní přímé	Útočníci obět' věší, škrtní, kopou, fackují.
Fyzické aktivní nepřímé	Kápo pošle nohsledy, aby obět' zbili. Oběti jsou ničeny věci.
Fyzické pasivní přímé	Agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice. (Fyzické bránění oběti v dosahování jejích cílů.)
Fyzické pasivní nepřímé	Agresor odmítne obět' na její požádání pustit ze třídy na záchod. (Odmítnutí splnění požadavků.)
Verbální aktivní přímé	Nadávání, urážení, zesměšňování.
Verbální aktivní nepřímé	Rozšiřování pomluv. Patří sem ale i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních apod.
Verbální pasivní přímé	Neodpovídání na pozdrav, otázky apod.
Verbální pasivní nepřímé	Spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělali její trýznitelé.

Oproti tomuto rozlišení se setkáváme s názorem Evelyn Fieldové, která rozděluje formy šikany do čtyř základních typů:

- *Škádlení*- tento projev bývá označován často na hranici šikanování. Nevinné škádlení může snadno přejít v určitý druh verbálního násilí. Podle Fieldové se jedná o nejnebezpečnější formu šikany, jelikož z nevinného škádlení může přejít až k nebezpečné formě šikanování.
- *Vylučování ze skupiny* – neboli, podle autorky, ostrakismus. Může mít přímou nebo nepřímou formu. Jedná-li se o nepřímou formu, je těžko rozpoznatelná, jelikož oběť ji pochopí podle řeči těla útočníka, ač se navenek může k oběti chovat zdánlivě přátelsky.
- *Fyzické napadání* – opět může mít přímou nebo nepřímou formu. Přímá forma zahrnuje škrcení, bití a podkopávání nohou, napříč tomu nepřímá forma probíhá pomocí ničení věcí, ničení oblečení a krádeže školních potřeb.
- *Obtěžování* – patří sem většinou, oběti nepříjemné dotazy, které se můžou týkat sexuality, vzhledu a různé formy pronásledování. (Fieldová, 2009, s. 26 – 29)

3.1.1 Kyberšikana

„Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií...“

Černá, 2013, s. 20

Dnešní doba je zahlcena internetem a nejrůznějšími moderními technologiemi. To všechno přispívá k tomu, že se snadno a hlavně rychle můžeme dovídat potřebné informace, poslouchat oblíbenou hudbu, sledovat filmy, atp. Kromě všech těchto pozitiv, která s sebou moderní technologie nese, má však svět internetu i stinné stránky. Jednou z těchto stránek je bohužel fenomén zvaný kyberšikana.

Alena Černá zastává názor, že v případě kyberšikany se mezi odborníky jedná poměrně o novinku, a proto se její definice mnohdy trochu liší. Autorka uvádí definici kyberšikany takto: *Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií.* (Černá, 2013, s. 20)

Některé zdroje uvádějí, že kyberšikana je šikana přes počítač. Obecně se dá říci, že se jedná o formu šikany, která využívá moderní počítačové technologie a komunikačních prostředků (telefon, e-mail, Facebook, nejrůznější internetové stránky) se záměrem poškodit nebo ublížit jedné nebo více osobám. Oproti klasické šikaně se však kyberšikana liší svou zákeřností, jelikož od ní nelze nikam utéct. Trvá neustále, ať už ve škole, nebo doma a má daleko více přihlížejících, včetně úplně cizích, náhodných osob. Zvláště pak rychlost, jakou se tento nebezpečný jev šíří, je dána zejména tím, že zajišťuje agresorům naprostou anonymitu. Až v případě, překročí-li kyberšikana nebo spíše její projevy hranici trestného činu, má policie potřebné nástroje k tomu, aby mohla zjistit, kdo je skutečným pachatelem. (Nebudobet, 2010-2015, online)

Kyberšikana je uskutečňována za pomoci mnoha prostředků, Vanessa Rogers uvádí ve své knize následující:

- *SMS zprávy* – většinou se jedná o textové zprávy s vulgárním podtextem, které může agresor zasílat i několikrát denně a může to trvat i několik týdnů či měsíců. Tento způsob kyberšikany je zcela anonymní, jelikož se dají koupit téměř v každém obchodě SIM karty na „jedno použití“ a jejich uživatele tak nelze dohledat, jelikož se nikde neuvádí jeho jméno.
- *Instant messaging* – je moderní a hlavně rychlý způsob komunikace. Mezi mládeží je tato forma dorozumívání nejčastěji používána prostřednictvím Skype, Viber, WhatsApp, aj. Komunikace se může postupně zvrhnout v nadávky, výhrůžky, urážky nebo posměšky.
- *Různé sociální sítě* – jedná se o komunikační sítě, které nabízí rychlé spojení s jinými uživateli, sdílení fotografií, videí. Sem patří například Instagram a stále více populárnější Facebook, který má již více než 1,5 miliardy uživatelů po celém světě. Tyto sociální sítě může agresor zneužít například rozšiřováním pomluv nebo zveřejňováním hanlivých fotografií obětí.
- *Webové stránky* – zde je nebezpečí ukryté hlavně ve vytváření urážlivých blogů a stránek proti určité osobě, kde agresori uveřejňují jména, fotky a videa svých obětí. (Rogers, 2011, s. 33 – 35)

Tab. 2 Druhy kyberšikany dle Rogersové. Zdroj Rogers, 2011

Nárez (Flaming)	Internetové diskuse za pomoci elektronických zpráv, které používají agresivní a útočný jazyk.
Obtěžování (Harassment)	Opakované posílání útočných, urážlivých nebo nevyžádaných zpráv.
Pomlouvání (Denigration)	Rozšiřování pomluv, drbů a lží o někom s cílem poškodit jeho pověst nebo vztahy.
Předstírání (Impersonation)	Posílání materiálů a komentáře pod cizím jménem.
Prozrazení (Outing)	Sdělování cizích tajemství a citlivých informací bez souhlasu dotyčných. (V angličtině termín <i>outing</i> mj. znamená i záměrné a veřejné oznámení něčí homosexuální orientace bez souhlasu nebo proti vůli této osoby.)
Podvod (Trickery)	Přesvědčení oběti k prozrazení tajemství či citlivých informací a následné zveřejnění na internetu.
Vyloučení (Exclusion)	Záměrné vyloučení z online skupiny.
Kyberpronásledování (Cyberstalking)	Opakované a intenzivní obtěžování a ponižování, které zahrnuje výhrůžky nebo zastrašování.

Je všeobecně známo, že dnešní děti tráví velkou většinu svého volného času na internetu. Možná i proto je kyberšikana stále rozšířenější. Svou roli zde hrají také rodiče, kteří by měli být ostražití a měli by si všimnout toho, jak jejich děti tráví volný čas. Avšak ani oni nemají moc kyberšikaně zabránit, jelikož pokud se dítě stane její obětí, stydí se o tom mluvit. Zároveň většina dětí ovládá počítače a celkově moderní technologie mnohem lépe než jejich rodiče, což může být také jednou z příčin, proč rodiče tento nebezpečný jev u svého dítěte neodhalí včas. Přitom již existuje v dnešní době řada zabezpečení počítače, například tzv. rodičovské pojistky.

3.2 Účastníci šikany v základní škole

„...jak oběť šikanování, tak i dítě v roli agresora potřebuje určitou pomoc...“

Vágnerová a kol., 2009, s. 13

V souvislosti s šikanou běžně označujeme jako účastníky oběť (šikanovaný) a agresor (šikanující). Kromě těchto dvou hlavních protagonistů bychom sem měli počítat i další jednotlivé skupiny účastníků šikany. Patří sem například přihlížející publikum (ostatní děti ve třídě), pedagogové, ale také rodiče zúčastněných dětí. (Říčan, Janošová, 2010, s. 53)

Velmi důležité pro zrod a vývoj šikany ve skupině, jsou povahové rysy a charakter jednotlivých účastníků šikany. Záleží na vztahu mezi všemi zúčastněnými. V některých případech může vztah agresora a oběti vypadat vzdáleně jako určitý druh spolupráce. V jiném případě se do těchto rolí dostávají žáci tím, že vstoupí do prostředí, kde je šikana již zaběhnutou tradicí. Šikanování zde zůstává trvalým problémem bez ohledu na to, jaký mají jednotliví žáci charakter. (Kolář, 2001, s. 64)

Nutno si však uvědomit, že jak oběť šikanování, tak i dítě v roli agresora potřebuje určitou pomoc. Je dost možné, že pokud je v určitém kolektivu dítě v pozici agresora, může po přejití například do nové třídy obsadit naopak roli oběti a obráceně, oběť šikanování může v novém kolektivu přejít do role agresora. (Vágnerová a kol., 2009, s. 13)

3.2.1 Agresor

Šikanující, neboli agresor bývá většinou fyzicky zdatný. Charakteristickým rysem je necitlivost a své chování považuje za normální. Rád se předvádí a ukazuje svou moc nad ostatními. Radí se obyčejně prospěchem i kázeňsky mezi podprůměrné žáky. (Vágnerová, 1999, s. 284)

Dítě, které se má sklony k agresi, je vždy zejména v dané skupině to „silnější“. Takové dítě umí velmi dobře skrývat svůj strach a lehce dokáže využít strachu jiného. V daném konfliktu dokáže potlačit svou vlastní nejistotu, což mu přináší pocit uspokojení. (Kolář, 2001, s. 85)

Typický agresor má obvykle silnou touhu se ve skupině prosadit. Jedná sám za sebe, bez ohledu na ostatní. Dříve byl agresor považován za osobu, která si šikanováním druhých léčí své vlastní komplexy, vnitřní neutěšenost a pocit bezcennosti. Ovšem procento takových agresorů je mizivé. Naopak se většinou jedná o jedince bez známek sebekritiky. (Říčan, 1995, s. 32)

Pro lepší chápání chování a osobnosti agresorů můžeme srovnat jednotlivé typologie od různých autorů. Nabízí se nám například typologie od Koláře nebo od Doyleho.

Michal Kolář rozdělil agresory do tří základních typů:

- **První typ**

Hrubý, primitivní, impulzivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy – narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností.

- **Druhý typ**

Velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu.

- **Třetí typ**

Srandista, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný.

(Kolář, 2001, s. 86)

V knize *Proč mě pořád někdo šikanuje?* dělí Doyle agresory, jež nazývá tyrany, do dvou kategorií:

- **Extrovertní tyran**

Charakteristické chování pro tuto skupinu je vzpurnost, za což je většinou okolí kritizuje. Zároveň bývají celkem otevření a řeční. Chtějí všechno a všechny ve svém okolí řídit. Pravidla nebo zásady pro ně nejsou důležité a neřídí se jimi. Obvykle mají drsné a hrubé vystupování, avšak ve svém nitru často cítí nejistotu.

- **Introvertní tyran**

Tato skupina se vyznačuje naprosto odlišným chováním než „extrovertní“ tyrani. Navenek se ztotožňují se společností, ovšem i oni by chtěli své okolí řídit a být pány situace. Na rozdíl od předchozího typu toho však místo hrubosti a síly dosahují většinou díky své vychytralosti. Bez ohledu na to, co je pravda nebo lež, jednají podle toho, co

se jim v dané situaci právě hodí. Tím vyvolávají pocit důvěry, a tak si často oběť ani nevšimne, že je šikanována. (Doyle, 2002, s. 21 – 22)

Jaká je tedy prognóza těchto agresorů v budoucnosti? Mnozí autoři se shodují na tom, že většina dětských agresorů spadá v dospělosti z hlediska kriminality do rizikové skupiny. Pavel Říčan se k tomuto názoru také přiklání a domnívá se, že vyhnout se tomu dá jediné, pokud se agrese u dětí podchytí již v raném věku. V opačném případě můžeme očekávat, že jejich agresivní sklony budou nabývat na intenzitě. (Říčan, 1995, s. 38)

3.2.2 Oběť

Většina autorů, kteří se problematikou šikany zabývají, se shodují na tom, že obětí šikany se může stát téměř kdokoli. Vystihnout charakteristiku oběti je obtížnější, než charakteristika agresora. Například Kolář (2001, s. 87) je toho názoru, že v každé skupině se najde nějaká potencionální oběť a její výběr je zcela náhodný. Je přesvědčen, že obětí šikany se bohužel může stát téměř každé dítě.

Podle Vágnerové (1999, s. 285) se jedná převážně o děti nemluvné s nízkým sebevědomím. Většinou jsou něčím odlišní od ostatních dětí, například jsou obézní. Dalším důvodem může být rasová odlišnost a také nízké sociální zařazení. Ve shrnutí mají tyto děti určitý typ handicapu, s čímž souhlasí i Train (2001, s. 33 – 39), který popisuje oběť jako někoho, kdo vybočuje z řady, nosí brýle, špatně mluví, je stydlivý a bývá submisivní. Nemají příliš vhodné rodinné zázemí.

Oběťmi jsou bez rozdílu dívky i chlapci. Je na ně opakovaně zaměřována šikana ze strany agresorů. Obětí může být i dítě kvůli tomu, že je nejlepším, čímž agresivní jedince provokuje. Nejčastějšími znaky, kterým se oběť šikanování vyznačuje, jsou tělesná slabost, nápadné vnější znaky a rasová odlišnost. (Říčan, Janošová, 2010, s. 58 – 59)

Šikanované dítě lze identifikovat na základě specifických projevů, jež jsou u dítěte například strach, nejistota, smutek, náhlé zhoršení prospěchu. Může docházet ke ztracení školních potřeb, sešitů nebo poškození, ničení oděvů. Signálem pro rodiče může být náhlá, ničím nezapříčiněná agrese vůči nim a sourozencům, špatná nálada, přerušovaný spánek a někdy až noční můry. Všimne-li si učitel nebo rodič těchto symptomů u dítěte, je zde velká pravděpodobnost, že se stalo obětí šikany a je velmi důležité na tento negativní jev reagovat. (Vaníčková, 2009, s. 21 – 22)

3.2.3 Přihlízející publikum

Do této skupiny patří jedinci, kteří šikaně přihlíží, avšak ze strachu či lhostejnosti ji ignorují. V některých případech dokonce mohou při šikanování agresorovi napomáhat. Většinou se jedná o spolužáky.

Ačkoliv se přihlízející publikum přímo nepodílí na šikanování druhých dětí, získávají tím všichni zúčastnění nové zkušenosti. Obzvláště, pokud jde o dlouhodobé přihlížení šikanování, jedná se o jev, který mění normy chování celé třídy. Většina přihlízejících se postupně přidává k agresorovi a stávají se jeho „fanoušky“. (Říčan, Janošová, 2010, s. 64)

3.3 Prevence šikany v základní škole

„Prevence šikany je na místě tam, kde k ní dosud nedochází, respektive kde nebyla zpozorována...“

Říčan, 1995, s. 71

Prevence je důležitou součástí v boji proti všem negativním projevům ve společnosti. Funkcí prevence je vyhybat se a přecházet všem nežádoucím jevům. Prevence by se tedy měla vyskytovat zejména tam, kde ještě samotný problém nenastal, ale jsou jisté předpoklady k tomu, že se může objevit. Je-li prevence účinná a efektivní, může se tak zamezit pozdějšímu složitějšímu odstraňování vzniklého problému. (Říčan, 1995, s. 71)

Prevence šikany je na místě tam, kde k ní dosud nedochází, respektive kde nebyla zpozorována, tak i tam, kde k ní prokazatelně došlo, kde byla uplatněna opatření k bezprostřední nápravě, a kde jde nyní o odstranění hlubších příčin a o to, aby se problémy neopakovaly. (Říčan, 1995, s. 71)

Michal Kolář ve své knize *Nová cesta k léčbě šikany* uvádí, že podle jeho názoru lze šikanu ve školním prostředí účinně zastavit pouze existencí účinných preventivních programů na každé naší škole. Jak by taková prevence měla vypadat, nastiňuje Kolář v následujícím schématu:

1. Pedagogická komunita, která posiluje imunitu škol.
2. Konkrétní program proti šikanování.
3. Poskytnutí odborných služeb (školní psycholog, poradna, atd.).

4. Spolupráce škol s odborníky z jiných rezortů a nestátními organizacemi zabývajícími se prevencí šikanování (kriminálníci, dětský psychiatr, atd.).
5. Pomoc a podpora Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a krajských úřadů školám při vytváření prevence šikanování.
6. Kontrola připravenosti škol ochránit děti před šikanováním prostřednictvím České školní inspekce, krajských úřadů a MŠMT.
7. Monitorování situace a zabezpečování ochrany práv dětí nevládními organizacemi (Linka důvěry, Nadace naše dítě, aj.). (Kolář, 2011, s. 262 – 263)

Prevenčí by se tedy měla zabývat zejména škola, ovšem ani škola nemůže zcela zabezpečit to, jakým způsobem dítě přijímá podněty zvenčí. V tomto případě by měli přijít na řadu také rodiče. Bude-li existovat dobrá spolupráce mezi školou a rodinou, tehdy může být prevence opravdu účinná a efektivní. Ani škola a ani rodiče se však nesmí k problematice šikany stavět odmítavě, ale musí ji přijmout jako něco, co se skutečně děje, je to špatné a ubližuje to obzvlášť dětem. Obě strany totiž mají velký vliv na výchovu a vývoj dětí a záleží pouze na nich, jaké děti budou pro budoucnost vychovány.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Teoretická část mé práce byla zaměřena na šikanu v základní škole a její negativní projevy, které se mohou u dítěte projevit. Ke zjištění informací o této problematice jsem využila četnou dostupnou literaturu, která se tímto negativním projevem ve společnosti zabývá. Obzvláště díky poznatkům získaným prostudováním této literatury jsem mohla uskutečnit svůj výzkum.

Šikanou a jejími projevy, zvláště mezi mladými lidmi, se u nás zabývá mnoho autorů. Mezi nejznámější autory patří Michal Kolář, který vytvořil dotazník, týkající se šikany a použil jej také v praxi. Například Stanislav Bendl (2005), ve své knize uvádí výzkumné šetření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Výzkum byl prováděn na několika školách po celé České republice a měl zjistit, jaké sociální klima panuje v našich školách. Výsledky byly značně znepokojující, neboť získaná data potvrdila, že jenom na druhém stupni základní školy zažilo na vlastní kůži šikanování více než 40% dětí.

4.1 Výzkumné šetření

Vymezení výzkumného problému

Výzkumný problém této práce je zjištění sociální situace na základních školách, kolik dětí navštěvujících základní školu se setkala buď přímo, nebo nepřímo s šikanou a jaký to mělo vliv na celkové soužití ve třídě.

Proč se výzkumným problémem máme zabývat

Šikana, jako sociálně patologický jev, je v dnešní době často propíraným tématem. Vyskytuje se téměř všude kolem nás a její projevy velmi negativně působí na děti a mládež, respektive na jejich správný vývoj. Tato problematika by si tedy podle mě zasloužila pozornost hlavně kvůli dětem, kterým může šikana velmi ublížit a znepříjemnit jim tak část jejich dětství.

4.2 Cíl výzkumného šetření

Výzkumný cíl

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, zda se na vybraných základních školách žáci setkali nebo setkávají s šikanou a jestli v těchto školách existuje nějaký program, zaměřující se na prevenci šikanování.

Dílčími cíli jsou:

- Zjistit, zda častěji šikanují dívky nebo chlapci.
- Zjistit, zda existuje nějaká souvislost s tím, jestli se šikana vyskytuje ve větší míře ve městě nebo na vesnici.

4.3 Výzkumné otázky

Pro můj výzkum jsem si zvolila následující otázky:

1. Cítí se žáci ve školách bezpečně?
2. Mají žáci ponětí o tom, kam nebo na koho se obrátit v případě, že by se setkali s šikanou?
3. Vědí žáci, co znamená pojem kyberšikana?

4.4 Metoda sběru dat

Zvolila jsem si kvantitativní výzkum. Tento výzkum, jak uvádí Gavora (2008, s. 34), je zaměřen na zjišťování číselných údajů, také četnosti výskytu zkoumaného jevu. Pomocí matematických výpočtů získáme výsledné údaje.

Zvolená výzkumná metoda je formou dotazníku. Dotazník je plně anonymní, jelikož pro některé žáky by mohlo být téma šikanování choulostivé a ne všichni by měli zájem odpovídat pravdivě.

Dotazník obsahuje celkem 15 otázek, z toho je 13 uzavřených a 2 polootevřené. Cílem bylo podat žákům srozumitelné, jednoduché otázky, na které odpovídali formou výběru nabízených odpovědí.

Dotazník byl určen žákům navštěvujícím 1. i 2. stupeň základní školy. Rozdala jsem dotazníky do dvou škol na vesnici a dvou škol ve městě, a to v okrese Uherské Hradiště. Celkem se mi vrátilo 111 dotazníků, všechny byly správně vyplněny, proto nebylo třeba žádný vyřadit.

Všechna získaná data jsem spočítala pomocí relativní četnosti a absolutní četnosti a tato data jsem ještě přenesla do tabulek a grafů.

5 ANALÝZA A VLASTNÍ INTERPRETACE DAT

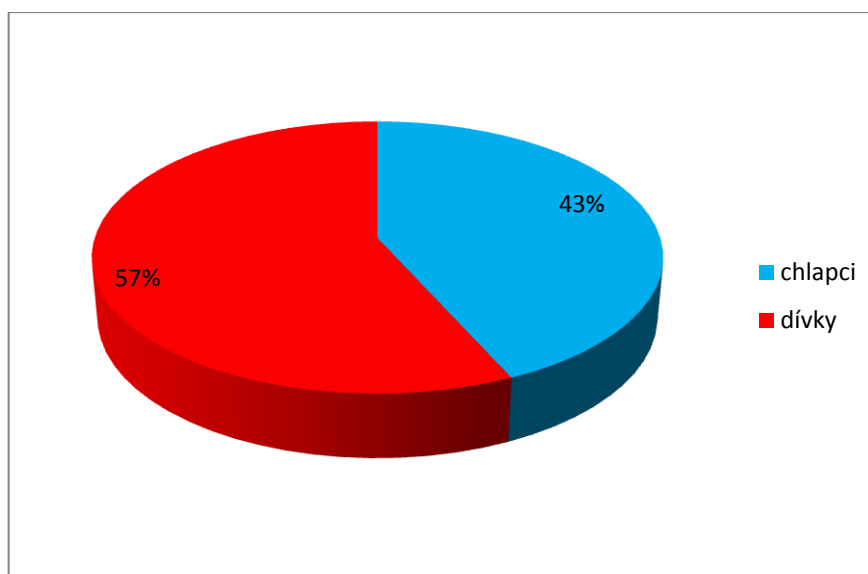
Tato část se mé bakalářské práce, se zabývá vyhodnocováním jednotlivých konkrétních odpovědí, které respondenti zaškrtili v dotazníku. U každé otázky bude slovní vyhodnocení získaných dat. Pro lepší představu je u každé otázky přiložena tabulka, graf a následný komentář.

Otázka č. 1: Pohlaví

První otázka měla za úkol zjistit, kolik dívek a chlapců dotazník vyplnilo. Z tabulky a grafu vyplývá, že dotazník vyplnilo 57% děvčat a 43% chlapců.

Tab. 3. Pohlaví respondentů (Zdroj: Vlastní výzkum)

	počet	%
Dívky	63	57
Chlapci	48	43
Celkem	111	100

Obr. 1. Pohlaví respondentů (Zdroj: Vlastní výzkum)

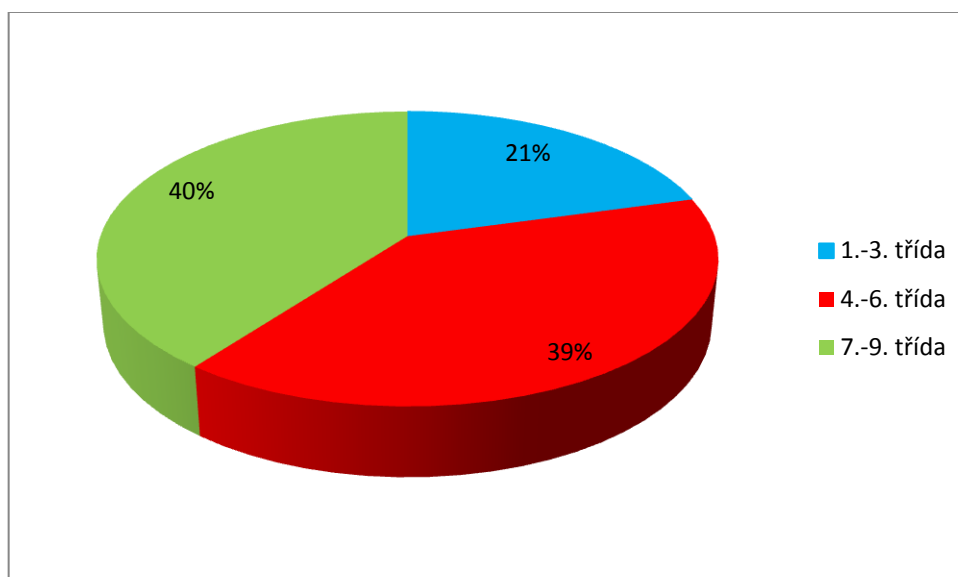
Komentář: K vyplnění dotazníků jsem oslovila několik desítek žáků z různých základních škol v okolí. Z výše uvedené tabulky a grafu vyplývá, že se výzkumu účastnili jak dívky, tak chlapci, i když byly dívky v menší převaze.

Otázka č. 2: Třída, kterou respondenti navštěvují

Druhou otázkou jsem zjišťovala, kterou třídu v základní škole respondenti navštěvují. Z následující tabulky a grafu vyplývá, že dotazník vyplnilo nejvíce, a to 40% žáků navštěvujících 7. – 9. třídu, 39% žáků 4. – 6. třídy a 21% 1. – 3. třídy.

Tab. 4. Třída, kterou respondenti navštěvují (Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
1. - 3. třída	23	21
4. - 6. třída	44	39
7. - 9. třída	44	40
Celkem	111	100

Obr. 2. Třída, kterou respondenti navštěvují (Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: Výzkumu se účastnili respondenti, kteří zastoupili všechny ročníky základní školy, a to z toho důvodu, abych mohla posoudit odpovědi jak od starších, tak i od mladších žáků.

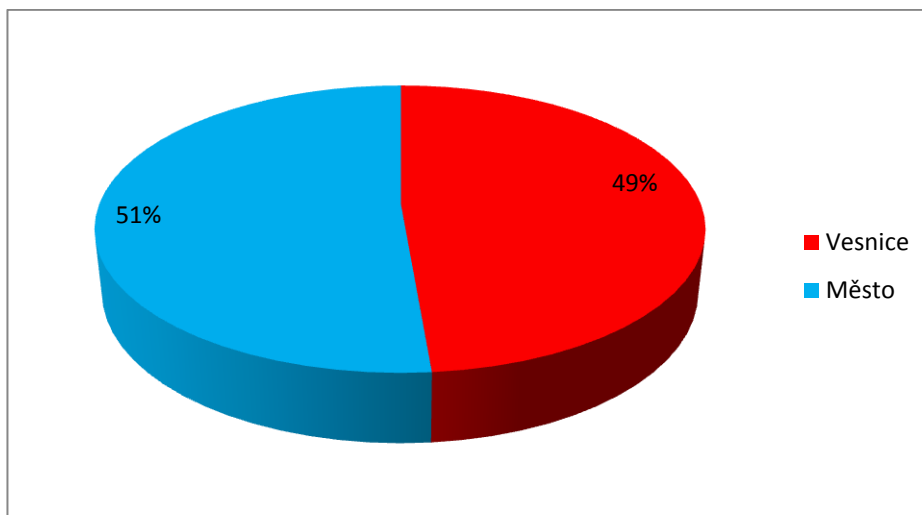
Otázka č. 3: Je škola, kterou respondenti navštěvují ve město nebo na vesnici?

Třetí otázka zjišťovala, kde se nachází škola dotazovaných žáků. Jestli je to ve městě nebo naopak na vesnici. Dotazníky jsem rozdala v základní škole ve městě i na vesnici a odevdalo mi je 49% respondentů navštěvující základní školu na vesnici a 51% respondentů ve městě.

Tab. 5. Kde se nachází základní škola, kterou respondenti navštěvují?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Vesnice	54	49
Město	57	51
Celkem	111	100

Obr. 3. Kde se nachází základní škola, kterou respondenti navštěvují?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

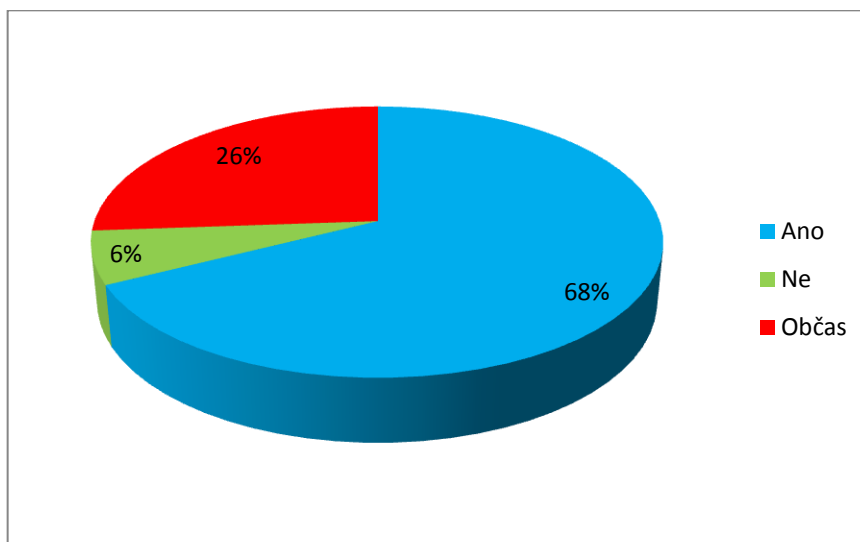
Komentář: K vyplnění dotazníků jsem oslovila žáky, kteří navštěvují základní školy jak ve městě, tak na vesnici. Shodou okolností mi dotazníky odevzdalo téměř stejný počet žáků z vesnice, jako žáků z města.

Otázka č. 4: Cítíš se ve škole dobře? Bezpečně?

V této otázce odpovídalo nejvíce respondentů, že se ve škole cítí dobře, a to 68%, dále z výsledků vyplývá, že 6% respondentů se ve škole necítí dobře a 26% respondentů zaškrtnulo odpověď, že se ve škole cítí dobře jen občas. V tabulkách a grafech jsem následně rozčlenila počty respondentů z vesnice a z města, kde však byly výsledky téměř stejné, jen s nepatrným rozdílem.

Tab. 6. Cítíš se ve škole dobře? Bezpečně? (Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	75	68
Ne	7	6
Občas	29	26
Celkem	111	100

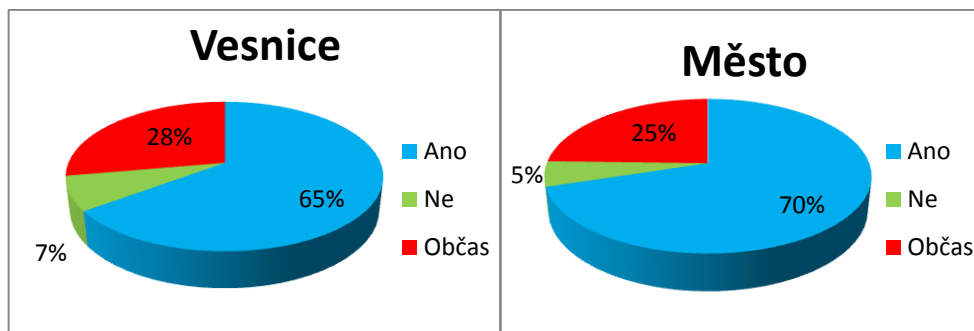

Obr. 4. Cítíš se ve škole dobře? Bezpečně? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Tab. 7. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Vesnice	Počet	%
Ano	35	65
Ne	4	7
Občas	15	28
Celkem	54	100

Město	Počet	%
Ano	40	70
Ne	3	5
Občas	14	25
Celkem	57	100

Obr. 5. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: Čtvrtá otázka měla zjistit, zda se žáci cítí ve škole dobře, bezpečně. Více než polovina respondentů odpověděla kladně, a to, že se ve škole cítí dobře, celkem čtvrtina odpověděla, že se ve škole tak cítí pouze občas a objevili se také odpovědi, kterými respondenti vyjádřili, že se ve škole dobře necítí. Otázku jsem následně rozdělila ještě na počty respondentů z vesnice a z města, jelikož jsem chtěla zjistit, zda panuje na vesnici stejná situace, jako ve městě. Výsledky však vyšly v obou případech téměř stejné.

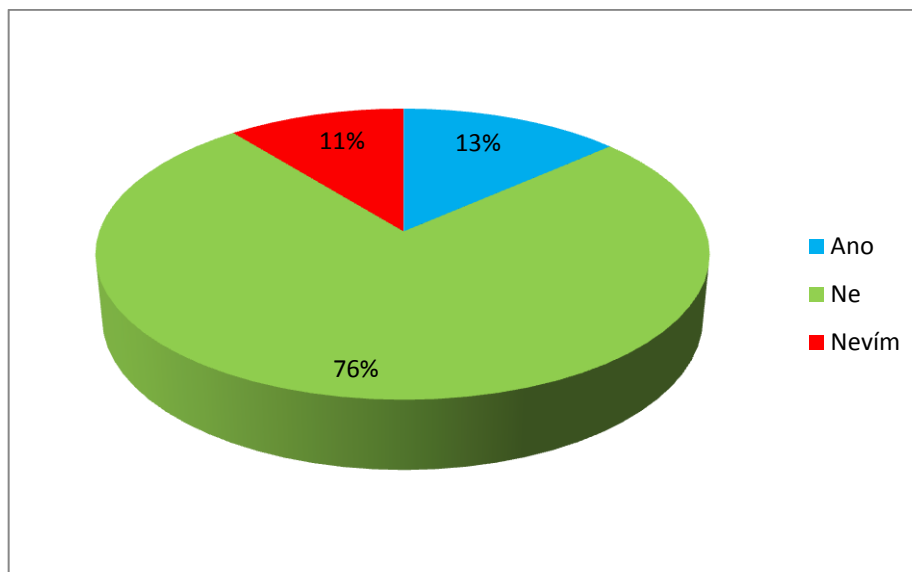
Otázka č. 5: Je ve třídě někdo, z koho máš strach?

Celkem 76% respondentů odpovědělo, že v jejich třídě není nikdo, z koho by měli strach, dále uvedlo 13% respondentů, že se v jejich třídě nachází osoba nebo osoby, ze kterých mají strach a 11% procent respondentů si nejspíš touto otázkou nejsou jisti, a proto odpověděli, že nevědí.

Tab. 8. Je ve třídě někdo, z koho máš strach? (Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	15	13
Ne	84	76
Nevím	12	11
Celkem	111	100

Obr. 6. Je ve třídě někdo, z koho máš strach? (Zdroj: Vlastní výzkum)

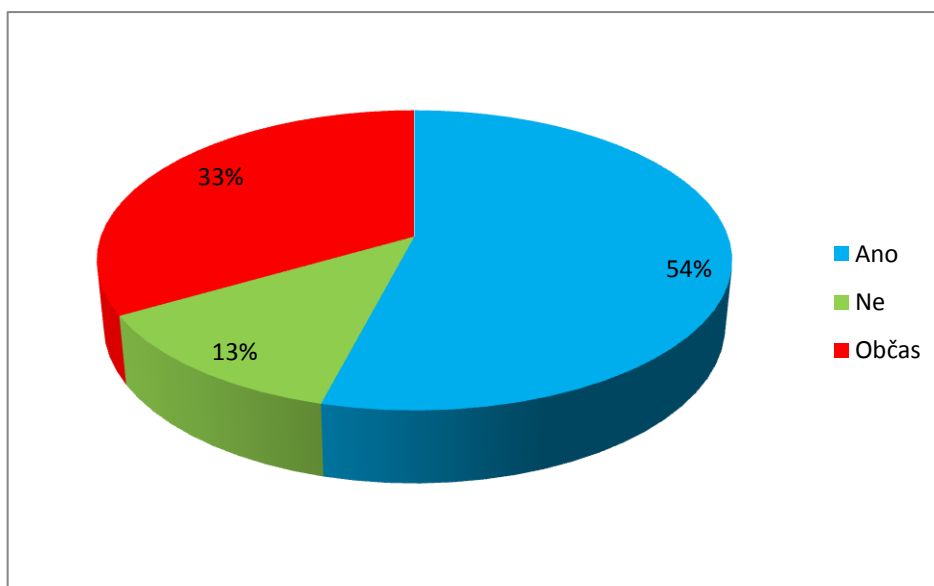
Komentář: Touto otázkou jsem zjišťovala, zda mají respondenti ve třídě nějakou osobu, z které by měli strach. Celkem 76% respondentů odpovědělo, že ve třídě není nikdo, z koho by měli strach, což je docela pozitivní zjištění. Několik respondentů však také uvedlo, že mají z někoho strach a někteří odpověděli, že si nejsou jisti.

Otázka č. 6: Pomáháte si mezi sebou ve třídě?

Odpověď, že si ve třídě navzájem žáci pomáhají, uvedlo 54% respondentů a 13% jich uvedlo, že si mezi sebou nepomáhají. Zbýlých 33% respondentů odpovědělo, že si navzájem pomáhají pouze občas.

Tab. 9. Pomáháte si mezi sebou ve třídě?

	Počet	%
Ano	60	54
Ne	14	13
Občas	37	33
Celkem	111	100

Obr. 7. Pomáháte si mezi sebou ve třídě? (Zdroj: Vlastní výzkum)

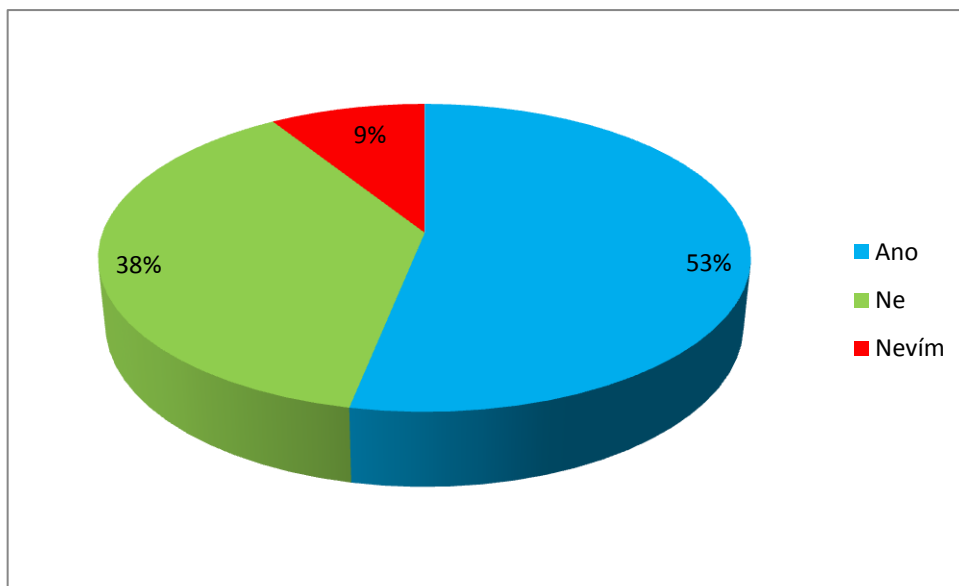
Komentář: Většina respondentů v této otázce odpověděla, že si mezi sebou ve třídě pomáhají, z toho někteří uvedli, že si pomáhají občas, což podle mě nasvědčuje tomu, že v jejich třídách panuje relativně dobré klima. Objevily se ovšem také odpovědi, že si ve třídě žáci mezi sebou nepomáhají. Zde však vyvstává otázka, zda těmto respondentům ve třídě nemá zájem nikdo pomoci, anebo jestli tito respondenti pomoc ostatních odmítají a vůbec o ni nestojí.

Otázka č. 7: Byl/a jsi někdy svědkem toho, že by některý ze spolužáků ubližoval jinému spolužákovi?

Z celkového počtu 111 žáků uvedlo 59 žáků, tj. 53%, že se někdy stali svědky toho, když některý spolužák ubližoval jinému spolužákovi. 42 žáků, tj. 38% uvedlo, že svědky něčeho takového nikdy nebyli a dalších 10 žáků, tj. 9% odpověděli, že nevědí. Otázku jsem rozčlenila ještě na počty respondentů zvlášť z vesnice a zvlášť z města. Na vesnici se s šiknou na spolužácích setkalo 39% respondentů, ovšem ve městě to bylo 67%.

Tab. 10. Byl/a jsi svědkem toho, že by některý ze spolužáků ubližoval jinému spolužákovi? (Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	59	53
Ne	42	38
Nevím	10	9
Celkem	111	100

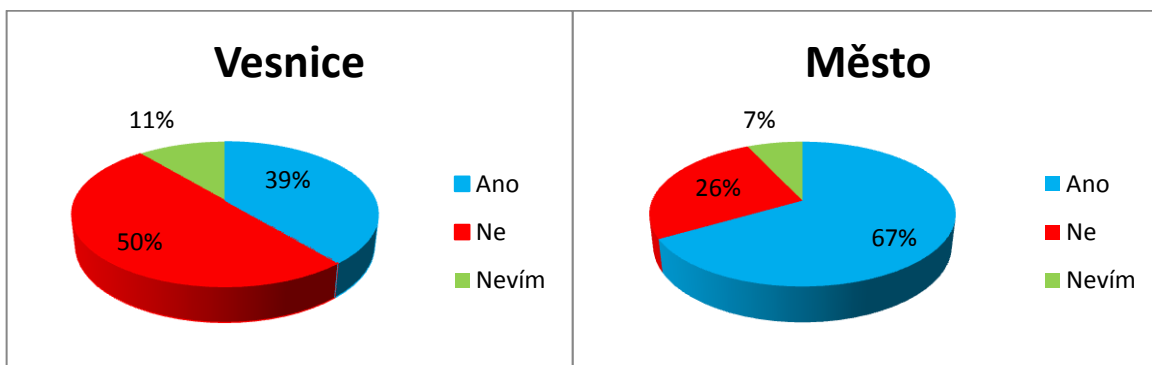

Obr. 8. Byl/a jsi svědkem toho, že by některý ze spolužáků ubližoval jinému spolužákovi? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Tab. 11. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Vesnice	Počet	%
Ano	21	39
Ne	27	50
Nevím	6	11
Celkem	54	100

Město	Počet	%
Ano	38	67
Ne	15	26
Nevím	4	7
Celkem	57	100

Obr. 9. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: V této otázce odpověděla více než polovina respondentů, že se někdy stali svědky šikany na svých spolužácích. Ostatní respondenti odpovídali, že svědky nebyli,

někteří odpověděli, že nevědí. Když jsem však otázku rozdělila na počty respondentů zvlášť z vesnice a zvlášť z města, rozdíly již byly celkem patrné. Zatímco na vesnici se s tímto problémem setkalo 39% respondentů, ve městě jejich počet rapidně poskočil až na 67%. Toto zjištění tedy nasvědčuje tomu, že mezi vesnickou a městskou školou může, co se týká existence šikany, být určitý rozdíl.

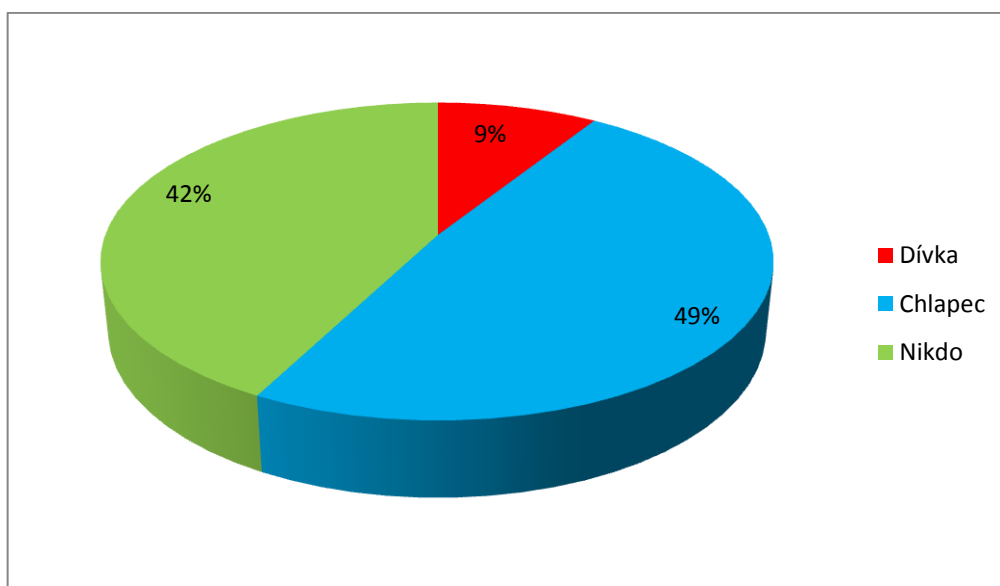
Otázka č. 8: Otázka souvisí s předchozí otázkou a ptá se na to, zda ten, kdo šikanoval, byl chlapec nebo dívka.

Tato otázka zjišťovala, kdo šikanoval častěji, zda jde o dívku nebo o chlapce. Respondenti zde uvedli, že pokud byli svědky šikany, bylo to 49% případů, kdy se jednalo o šikajícího chlapce. Šikající dívky se vyskytly v 9%. Ostatní respondenti, tj. 42% uvedli, že nešikanoval nikdo, jelikož v předcházející otázce odpověděli, že se nestali svědky šikany.

Tab. 12. Jestliže se respondent stal svědkem šikany, kdo šikanoval?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Dívka	10	9
Chlapec	54	49
Nikdo	47	42
Celkem	111	100

Obr. 10. Jestliže se respondent stal svědkem šikany, kdo šikanoval?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

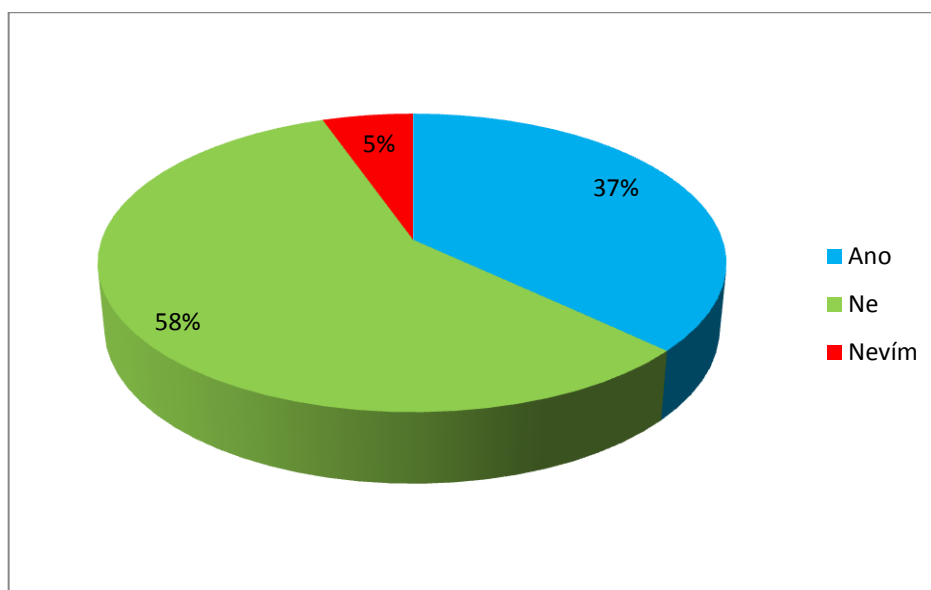
Komentář: V této otázce jsem zjistila, že ve většině případů, kdy se respondenti stali svědky šikany, byli šikanujícími chlapci. Pouze několik respondentů uvedlo, že se jednalo o šikanující dívky.

Otázka č. 9: Stal/a ses ty sám/sama někdy obětí šikany?

Na tuto otázku odpovědělo 41 žáků, tj. 37%, že se oni sami stali oběťmi šikany. 64 žáků, tj. 58%, se nikdy obětí šikany nestalo a pouze 6 žáků, tj. 5% odpovědělo, že neví. Otázku jsem rozčlenila ještě na počty respondentů z vesnice a z města. Výsledky byly zase odlišné. Zatímco na vesnici se stalo obětí šikany 28% žáků, ve městě byl počet šikanovaných žáků opět vyšší, a to 45%.

Tab. 13. Stal/a ses ty sám/sama někdy obětí šikany? (Zdroj: Vlastní výzkum)

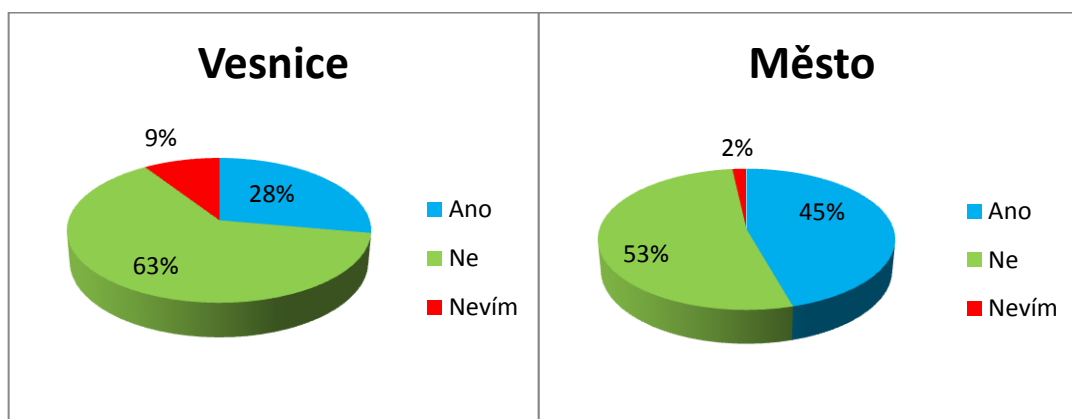
	Počet	%
Ano	41	37
Ne	64	58
Nevím	6	5
Celkem	111	100

Obr. 11. Stal/a ses ty sám/sama někdy obětí šikany? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Tab. 14. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Vesnice	Počet	%	Město	Počet	%
Ano	15	28	Ano	26	45
Ne	34	63	Ne	30	53
Nevím	5	9	Nevím	1	2
Celkem	54	100	Celkem	57	100

Obr. 12. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: V této otázce odpověděla více než třetina respondentů, že se někdy stali obětí šikany. Zbytek respondentů uvádělo, že se obětí nestalo, nebo že nevědí. Otázku jsem si tedy zase rozdělila na počty respondentů z vesnice a z města. Výsledná čísla ukázala, že na vesnici se obětí šikany stalo opět méně žáků, než ve městě. Což mi potvrdilo mou domněnku o rozdílu existence šikany mezi vesnickou a městskou školou.

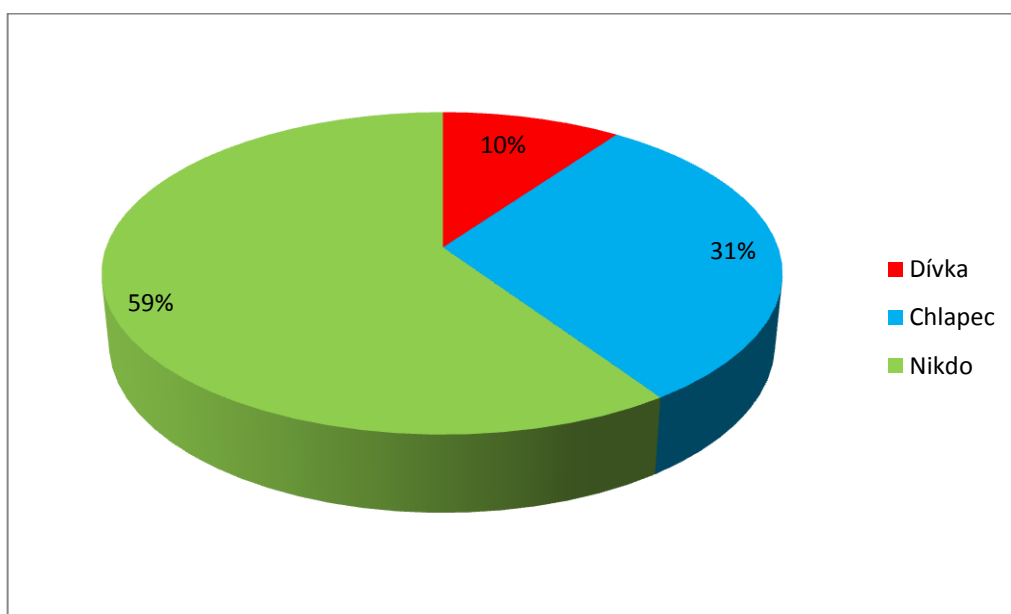
Otázka č. 10: Otázka souvisí s předcházející otázkou a ptá se na to, zda ten, kdo šikanoval, byl chlapec nebo dívka.

Tato otázka opět zjišťovala, kdo šikanuje častěji, zda jde o dívku nebo o chlapce. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že v případě, že je někdo šikanoval, šlo nejčastěji o chlapce a to v 31%. Šikanující dívky se vyskytly v 10%. Zbytek respondentů, tj. 59% uvedlo, že je nešikanoval nikdo, jelikož v předcházející otázce odpověděli, že se nestali obětí šikany.

Tab. 15. Jestliže se respondent stal obětí šikany, kdo šikanoval?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Dívka	11	10
Chlapec	34	31
Nikdo	66	59
Celkem	111	100

Obr. 13. Jestliže se respondent stal obětí šikany, kdo šikanoval?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: V otázce jsem zjistila, že pokud se respondenti stali oběťmi šikany, ve většině případů se jednalo o šikanujícího chlapce. V několika případech však taky respondenti uvedli, že je šikanovala dívka.

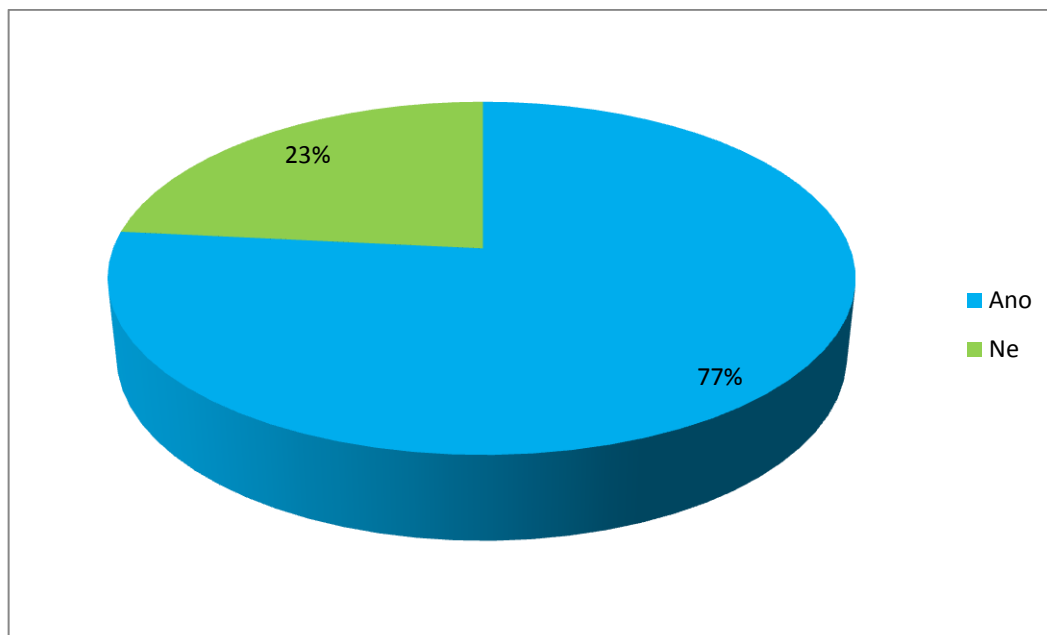
Otázka č. 11: Víš kam se obrátit v případě, že by ses stal/a obětí šikany?

Z tabulky a grafu vyplývá, že 77% respondentů by v případě, že by se stali obětí šikany, věděli kam se obrátit. Ovšem 23% respondentů uvedlo, že nevědí. Respondentům jsem dala možnost uvést, kam se v tomto případě obrátit.

Tab. 16. Víš, kam se obrátit v případě, že by ses stal/a obětí šikany?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	85	77
Ne	26	23
Celkem	111	100

Obr. 14. Víš, kam se obrátit v případě, že by ses stal/a obětí šikany?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: Na otázku, zda respondenti vědí, kam se obrátit, v případě, že by se stali obětí šikany, odpovědělo tři čtvrtiny z nich kladně. Téměř čtvrtina respondentů však netuší, kam se v takovém případě obrátit, což není až tak zanedbatelné množství, zvláště když je šikana v našich školách často probíraným tématem. V otázce jsem dala respondentům možnost, aby uvedli, kam by se v tomto případě obrátili, zde jsou příklady:

- paní učitelce, řediteli školy (nejčastější odpovědi respondentů)
- rodičům (druhá nejčastější odpověď respondentů)
- školní psycholožce
- kamarádce, kamarádovi
- policie, linka důvěry

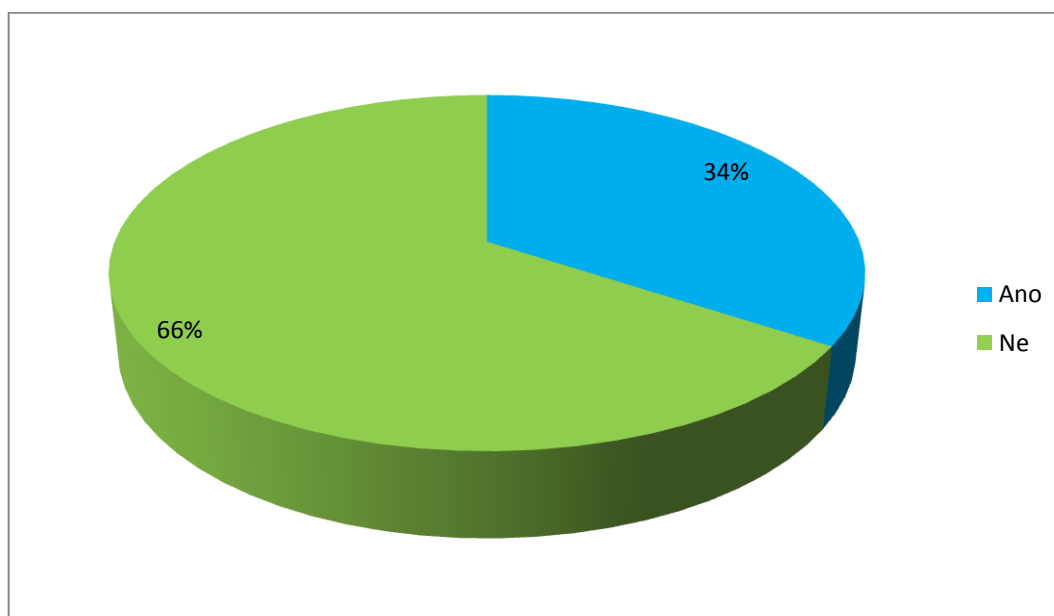
Otázka č. 12: Víš, o co se jedná, když se řekne pojem kyberšikana?

V této otázce odpovědělo 34% respondentů, že vědí, co znamená pojem kyberšikana. Ovšem větší část respondentů, a to 66% odpovědělo, že tento pojem neznají. I v této otázce jsem respondentům dala možnost uvést, co si pod tímto pojmem představují.

Tab. 17. Víš, o co se jedná, když se řekne pojem kyberšikana?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	38	34
Ne	73	66
Celkem	111	100

Obr. 15. Víš, o co se jedná, když se řekne pojem kyberšikana?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

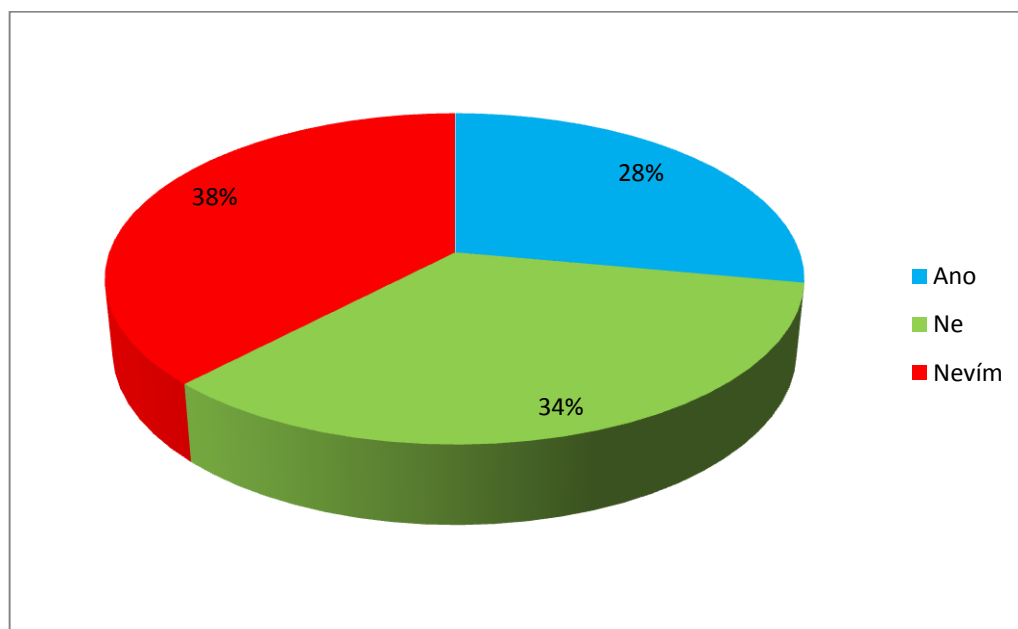
Komentář: Ačkoliv je v dnešní době kyberšikana jednou z nejrozšířenějších forem šikany, většina respondentů vůbec neví, co tento pojem znamená. Tím pádem je možnost, že se oni sami mohli někdy stát obětí kyberšikany, ale nevědí o tom. Mezi respondenty se našlo pár jedinců, kteří sice uvedli, že vědí, co znamená pojem kyberšikana, ale následně uvedli špatné příklady. Pouze 38 respondentů uvedlo, že tento pojem zná a správně uvedli, že se jedná o počítačovou šikanu, nebo také šikanu přes internet.

Otázka č. 13: Byl/a jsi informován/a o tom, zda má Vaše škola nějaký program proti šikaně?

Z tabulky a grafu vyplývá, že pouze 28% respondentů je informováno o tom, že jejich škola má nějaký program proti šikaně. 34% respondentů uvedlo, že informováni nebyli a nejvíce, a to 42% uvedlo, že o takovém programu vůbec neví. Tuto otázku jsem rozdělila ještě zvlášť na počty respondentů z vesnice a města. Výsledky byly hodně odlišné. Že má škola nějaký program proti šikaně, vědělo z vesnice pouze 13% respondentů, 41% uvedlo, že nebyli informováni a 46% o žádném takovém programu neví. Oproti tomu ve městě kladně odpovědělo celkem 42% respondentů, 28% respondentů uvedlo, že informováni nebyli a 30% uvedlo, že o takovém programu neví.

Tab. 18. Byl/a jsi informován/a o tom, zda má Vaše škola nějaký program proti šikaně? (Zdroj: Vlastní výzkum)

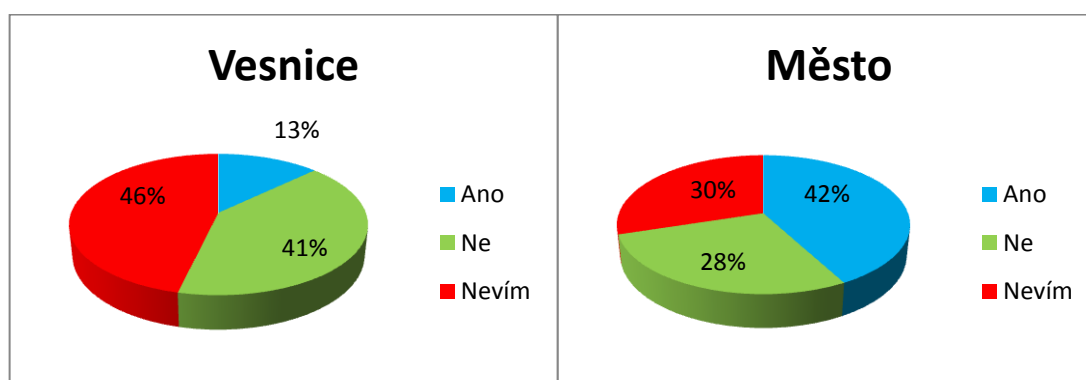
	Počet	%
Ano	31	28
Ne	38	34
Nevím	42	38
Celkem	111	100

Obr. 16. Byl/a jsi informován/a o tom, zda má Vaše škola nějaký program proti šikaně? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Tab. 19. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Vesnice	Počet	%	Město	Počet	%
Ano	7	13	Ano	24	42
Ne	22	41	Ne	16	28
Nevím	25	46	Nevím	17	30
Celkem	54	100	Celkem	57	100

Obr. 17. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: Z uvedených odpovědí vyplývá, že z celkového počtu 111 respondentů, ví o programu proti šikaně v jejich škole pouze něco málo přes čtvrtinu. Zbytek uvedlo, buď že informování nejsou, nebo o žádném programu ani nevědí. Když jsem však otázku rozdělila na počty respondentů z vesnice a z města, dostaly výpočty zcela jiný rozměr. Žáci z vesnice uváděli ve většině případů, že o žádném programu neví a nejsou o něm informováni, pouze několik málo jich uvedlo, že o nějakém takovém programu ví. Zatímco téměř polovina žáků z města uvedla, že o programu proti šikaně v jejich škole informováni jsou. Zbytek jich uvedlo, že o programu nevědí a nejsou o něm informováni. Tato skutečnost může být způsobena větší mírou výskytu šikany v městských školách, a proto se zde možná touto problematikou více zabývají, například formou různých programů proti šikaně.

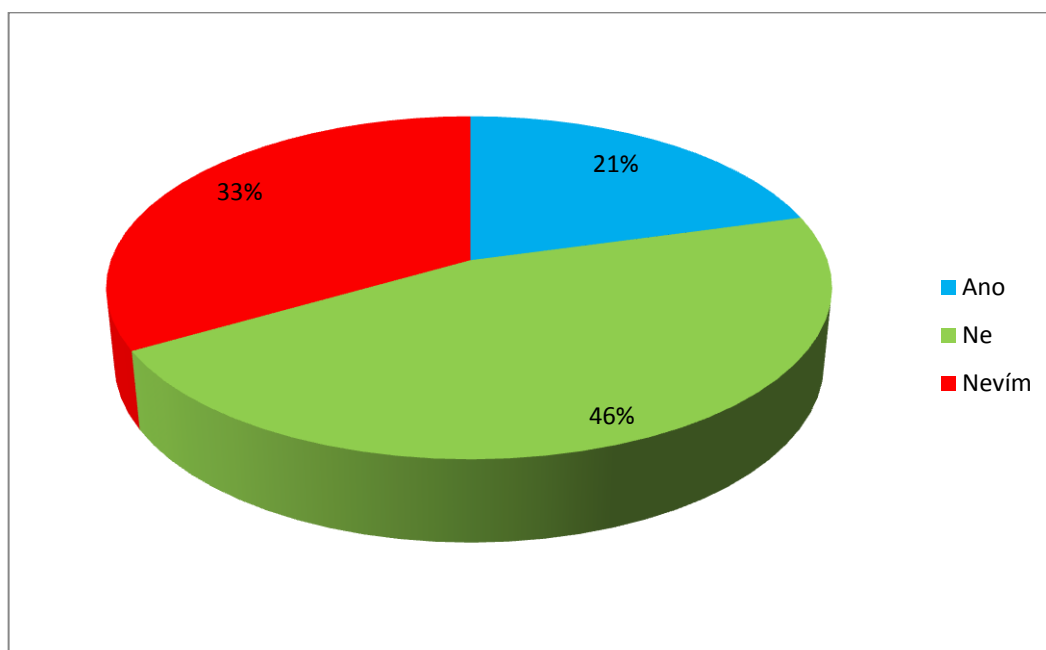
Otázka č. 14: Otázka souvisí s předchozí otázkou a ptá se na to, zda jsi byl/a někdy ty nebo Vaše třída nějakým způsobem začleněn/a do takového programu?

Tato otázka souvisela s předcházející otázkou a výsledky se od sebe tedy příliš nelišily. Do programu proti šikaně bylo dle výsledků zapojeno pouze 21% respondentů, 46% jich do takového programu zapojeno nebylo a 33% o žádném programu neví. Po rozčlenění otázky na počty respondentů zvláště z vesnice a z města, byly výsledky opět odlišné. Respondenti

z vesnické školy uvedli, že nebyli do žádného takového programu začleněni, a to hned 65% z nich. 35% respondentů uvedlo, že o ničem takovém ani neví a kladně neodpověděl ani jeden respondent. Ve městě odpovědělo kladně hned 40% respondentů, 28% dle odpovědi začlenění nebyli a 32% o ničem neví.

Tab. 20. Byl/a jsi někdy ty nebo Vaše třída nějaký způsobem začleněn/a do takového programu? (Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	23	21
Ne	51	46
Nevím	37	33
Celkem	111	100

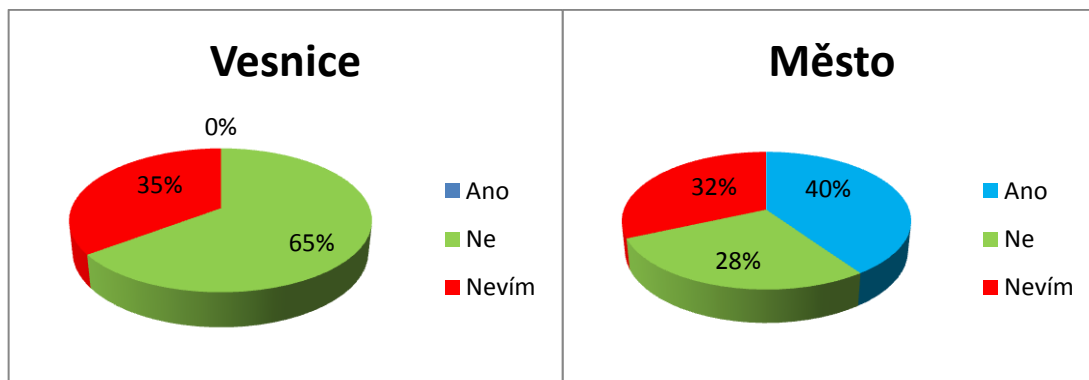

Obr. 18. Byl/a jsi někdy ty nebo Vaše třída nějaký způsobem začleněn/a do takového programu? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Tab. 21. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Vesnice	Počet	%
Ano	0	0
Ne	35	65
Nevím	19	35
Celkem	54	100

Město	Počet	%
Ano	23	40
Ne	16	28
Nevím	18	32
Celkem	57	100

Obr. 19. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města. (Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: Jelikož otázka úzce souvisí s předcházející otázkou, výsledky jsou téměř totožné. V celkovém souhrnu nejvíce respondentů odpovědělo, že se programu proti šikaně neúčastnili a dost z nich uvedlo, že o žádném programu neví, tudíž začlenění nebyli. Proto jsem tedy otázku rozčlenila na počty respondentů z vesnice a z města. Na vesnici odpověděla více než polovina respondentů, že se neúčastnili žádného programu a zbytek odpověděl, že o tom neví. Ani jeden respondent neuvedl, že by někdy byl do takového programu začleněn. Ve městě uvedlo kladnou odpověď bez mála polovina respondentů, několik jich uvedlo, že nebyli začlenění a ostatní uvedli, že neví. To mě utvrzuje v názoru, který jsem zmiňovala v komentáři předešlé otázky.

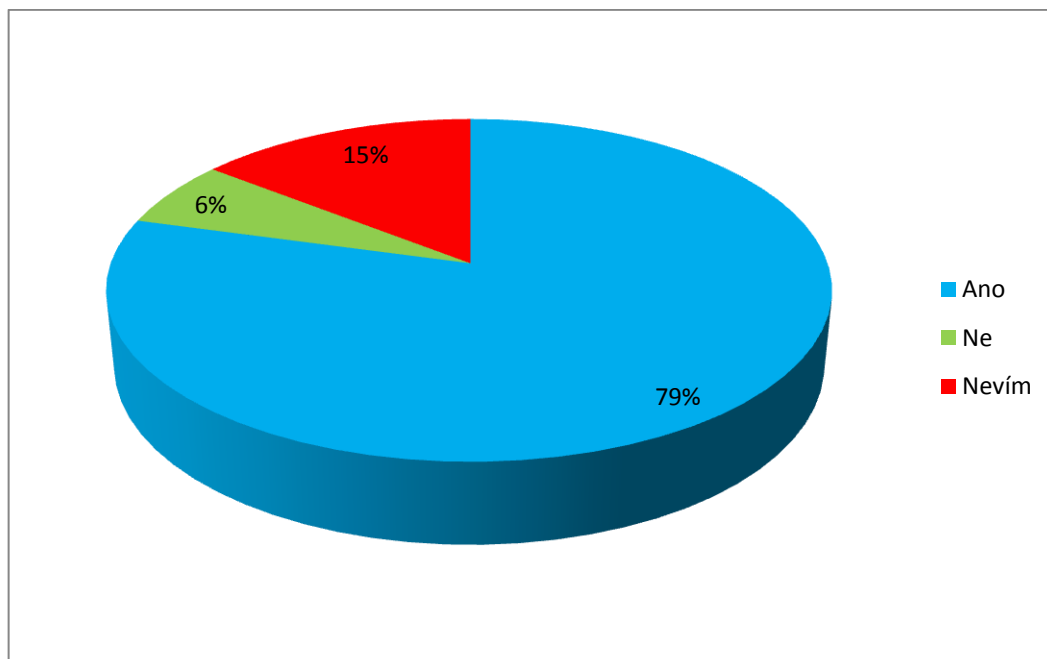
Otázka č. 15: Myslíš, že je šikana v dnešní době na našich školách velkým problémem?

Šikana je v dnešní době na našich školách velkým problémem. To si myslí také 79% všech respondentů, 6% se domnívá, že šikana není problémem a 15% na tuto otázku nemá žádný názor, nejspíš proto použili neutrální odpověď.

Tab. 22. Je šikana v dnešní době na našich školách velkým problémem?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

	Počet	%
Ano	88	79
Ne	7	6
Nevím	16	15
Celkem	111	100

Obr. 20. Je šikana v dnešní době na našich školách velkým problémem?

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Komentář: Zajímalo mě názor žáků, zda je podle nich šikana v dnešní době skutečně velkým problémem. Většina z nich se domnívá, že šikana je velkým problémem, najde se však také pár jedinců, kteří mají opačný názor a domnívají se, že šikana žádným problémem není. Naopak někteří na tuto otázku nemají žádný názor nebo si nebezpečí šikany nedovedou představit, proto odpověděli, že neví.

6 ZÁVĚR VÝZKUMU A SHRUTÍ

Výzkum byl zaměřený na problematiku šikany na našich základních školách. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, zda se skutečně na dotazovaných základních školách vyskytuje šikana a zda mají tyto školy nějaký preventivní program zaměřený právě proti šikaně. Z provedeného výzkumu vyplynulo, že více než polovina žáků byla svědkem toho, že někdo šikanoval jejich spolužáka a 37% žáků se přiznalo k tomu, že oni sami se stali obětí šikany. Z těchto výsledků je více než zřejmé, že šikana se na těchto školách opravdu vyskytuje a je tedy skutečným problémem. Na tuto skutečnost navazuje otázka, zda mají tyto školy nějaký preventivní program zaměřený proti šikaně. Z provedeného výzkumu však vyplývá, že pouze 28% žáků uvedlo, že má jejich škola nějaký takový program. Toto zjištění je znepokojující, jelikož pokud na těchto školách neexistuje prevence, bude se šikana i nadále rozšiřovat mezi žáky, a to může mít negativní vliv na rozvoj jejich osobnosti.

Jedním z dílčích výzkumných cílů bylo zjistit, zda je agresorem častěji chlapec nebo dívka. Výzkumem bylo zjištěno, že ve většině případů šikany je tím, kdo šikanuje chlapec. Šikanující dívku uvedlo pouze 10% žáků. To nasvědčuje tomu, že u chlapců se více projevuje jejich agresivita, kterou si vybíjejí na ostatních dětech.

Dalším dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, zda existuje nějaká spojitost s tím, jestli se šikana vyskytuje ve větší míře na vesnických školách nebo v městských školách. Zde výzkum prokázal, že zatímco na vesnické škole se s šikanou setkala zhruba třetina žáků, ve městě to bylo již více než polovina žáků. Tato zjištění mě tedy přesvědčila o tom, že ve městě se s šikanou žáci setkávají v daleko větší míře a hrozí zde tedy mnohem větší riziko než na vesnici. S tím souvisí otázka, zda mají žáci na své škole nějaký preventivní program proti šikaně. Zatímco na vesnici o preventivním programu téměř nikdo z žáků neví a ani jeden neuvedl, že by se někdy takového programu zúčastnil, ve městě mnoho žáků uvedlo, že preventivní program proti šikaně v jejich škole existuje a téměř polovina z nich se takového programu zúčastnila. Díky tomuto výzkumu jsem se přesvědčila o tom, že ve městě je šikana větším problémem, avšak vypadá to, že tyto školy mají určitou snahu tento negativní jev řešit, a to formou preventivního programu. Oproti tomu na vesnici počet šikanovaných dětí není tak vysoký, ovšem preventivní program je zde nulový. Nebudou-li školy na vesnici tuto problematiku řešit a začleňovat do svého plánu preventivní programy proti šikaně, mohlo by to mít za následek stále narůstající případy šikanování.

Výzkumem bylo dále zjištěno, že většina žáků se ve své škole cítí bezpečně a také většina žáků uvedla, že nemají strach ze svých spolužáků, což jsou docela pozitivní zjištění. Právě totiž dobré sociální klima ve škole zaručuje dětem správné podmínky k tomu, aby se mohli dobře rozvíjet. Poměrně velká část dětí také ví, kam se v případě, že by se stali obětí šikany obrátit. Tato informace je, podle mě, pro děti obzvlášť důležitá, jelikož by měli vědět, za kým jít a kam se v případě obrátit, v případě, že by se staly obětí šikany.

Poslední výzkumnou otázkou bylo zjistit, zda děti vědí, co znamená pojem kyberšikana. Výzkumem bylo zjištěno, že více než polovina dětí tento pojem vůbec nezná. Toto zjištění mě docela překvapilo, jelikož kyberšikana je určitá forma šikany, která je na našich školách stále více rozšířená a děti, které tento pojem neznají se tak mohou snadno stát obětí kybernetické šikany, aniž by to tušili.

6.1 Doporučení pro praxi

Dle provedeného výzkumu se potvrdilo, že šikana se na našich školách vyskytuje a je tedy skutečným problémem. Z uvedených výsledků mého průzkumu si dovoluji uvést pár příkladů, které by, dle mého názoru, mohli v praxi při prevenci šikany pomoci.

- *Větší osvěta žáků a jejich rodičů* – žáci, ale také jejich rodiče, by měli mít přístup k většímu množství informací o klasické šikaně, ale také o kybernetické šikaně, jelikož většina z nich neví, co si pod tímto pojmem vůbec představit. Mnohdy tedy žáci ani nemusí vědět, že se stali její obětí.
- *Větší vnímavost pedagogů* – jelikož je šikana skrytý jev, je těžké ji včas odhalit. Proto by měli být učitelé na tuto situaci připraveni a měli by bedlivě pozorovat každé známky a projevy, které by mohly být spouštěčem šikany.
- *Větší autorita pedagogů* – v dnešní době jsou děti stále více drzé a hrubé na učitele. Jejich přirozená autorita postupně klesá a je to dáno tím, že děti si myslí, že můžou všechno a nikdo jim nemůže nic zakazovat. Zde by měli nastoupit rodiče a vést své děti k tomu, aby měli ke svému učiteli, ale všeobecně ke všem starším osobám, respekt.
- *Zavedení preventivního programu na všech školách* – z provedeného výzkumu vyplynulo, že některé školy, zvláště pak školy na vesnici, nemají žádný preventivní program. Pokud ovšem neexistuje prevence, je jen otázkou času, kdy se šikana na těchto školách rozšíří.

6.2 Diskuse

Šikana je velmi nebezpečným jevem a v dnešní společnosti se šíří velkou rychlostí. Tento názor zastává hned několik autorů, kteří se touto problematikou zabývají. Například Pavel Říčan (1995) se domnívá, že jednou z příčin vzniku šikany může být touha po moci. Ve své knize uvádí tento autor, že vznik šikany může souviset s celkovým úpadkem morálky v naší společnosti. Když se tedy nad těmito úvahami zamyslím, můžu říct, že s těmito názory souhlasím. Vždyť se stačí jen podívat kolem sebe. Každý touží po majetku, po tom být slavný a mocný. Vidina slávy a bohatství však zatemňuje lidem mozek a ti jsou pak schopni téměř všeho. Vidí-li děti takové chování u svých rodičů a ve svém nejbližším okolí, nelze se pak divit, že toto jejich chování napodobují. Rodiče a celkově dospělí jsou pro děti vzorem, snaží se být stejní jako oni. Proč potom takoví rodiče své děti trestají? Tyto děti jim pouze nastavují zrcadlo jejich vlastního chování.

Michal Kolář (2001) hovoří o šikaně jako o určitém druhu „choroby“, kterou je potřeba, stejně jako všechny ostatní choroby, léčit. I s tímto názorem mi nezbyvá nic, než souhlasit. Šikana je problém, který se objevuje na školách, ale také v celé společnosti, již řadu let. Ovšem poslední dobou se tato „choroba“ šíří stále rychleji a počet „nakažených“ neustále vzrůstá. Jaký je tedy účinný a efektivní lék pro tuto „nemoc“? Jak uvádí Michal Kolář (2001), ale také téměř všichni autoři, kteří se touto problematikou zabývají, například Stanislav Bendl (2005, 2011), Pavel Říčan (1995) aj., nejúčinnějším lékem je prevence. Správná prevence je základ pro to, aby se „nemoc“ přestala šířit takovou rychlostí a tím by nenarůstaly ani počty „nakažených“.

Avšak k tomu, aby se šikana přestala zcela šířit, je zapotřebí ještě víc, než jen prevence. Alan Train (2001), Mária Vašutová (2010) aj. se domnívají, že důležitou roli u tohoto problému hraje rodina, ale také škola a podle mě jsou tyto dvě skupiny u vývoje dítěte nejdůležitější. Myslím, že jak už bylo řečeno, děti vidí v dospělých svůj vzor a inspiraci. Jsou-li tedy děti od malička vedeny ke správnému, slušnému chování a úctě k druhému člověku, měly by mít dobrý základ pro své budoucí chování a jednání. Tento případ platí podle mě i ve škole, což mi potvrzují také názory Zdenka Heluse (2004). Zde by měli mít žáci svůj vzor v učitelích, kteří by jim měli jít dobrým příkladem. Není tomu však vždycky tak, a to platí i u rodičů, kteří se bohužel nechovají vždy tak, jak by se od nich očekávalo.

Násilí ve školách je dnes globálním problémem. Názor Stanislava Bendla (2005), který bohužel výsledky mého výzkumu potvrzují. Šikana byla, je a bohužel asi i bude problé-

mem na našich školách i v celé naší společnosti. Je tedy pouze na nás, jak chceme, aby naše společnost v příštích letech vypadala. Kdybych shrnula jednotlivé názory autorů, včetně toho mého, řekla bych, že bychom se měli v první řadě soustředit na správnou výchovu svých dětí, být jim dobrým příkladem a doufat, že se nám tato snaha v budoucnu vrátí formou „lepší“ společnosti.

ZÁVĚR

Teoretická část této práce se zabývá teoretickými poznatky z oblasti šikany a její prevence, získané z dostupné literatury. Jsou zde zmíněny základní pojmy, které úzce s daným tématem souvisí, a popisuje se zde také vztah tématu k sociální pedagogice.

Ostatní kapitoly se zabývají celkovou situací ve společnosti, například jaký je počátek a vývoj šikany, její projevy, formy a jaká existuje nejúčinnější prevence, proti tomuto negativnímu jevu.

Celá práce je zakončena praktickou částí, ve které je nejdříve uvedena metodologie šetření, vymezení výzkumného problému a důvod, proč se právě tímto tématem máme zabývat. Poté je zde uvedena analýza a vlastní interpretace získaných dat. Tato data jsem získala za pomoci dotazníků, kterých jsem zjišťovala, jaká je skutečná situace na našich školách.

Na závěr jsem získané poznatky shrnula a uvedla stručné objasnění. Následně jsem nastínila doporučení pro praxi.

Z mého výzkumu vyplynulo, že šikana je nazývána strašákem dnešní školy oprávněně, jelikož se skutečně na našich školách vyskytuje. Obavy a strach rodičů o děti jsou tedy v tomto případě na místě. Zároveň však dle odpovědí respondentů vyplývá, že ve škole panuje celkem dobré sociální klima a vztahy mezi dětmi jsou také na dobré úrovni. Jediným nedostatkem shledávám nedostatečnou informovanost a prevenci ve školách, což může mít na počátek a vývoj šikany podstatný vliv.

Děti a mladiství mají určitě nárok na kvalitní a bezproblémový vývoj a vstup do dospělosti. Stanou-li se však obětí šikany, může jim to tyto životní etapy značně zkomplikovat. Proto bychom neměli současnou situaci na školách podceňovat a měli bychom se snažit tento nebezpečný trend zmírňovat. Abychom však tento negativní jev uměli zastavit, musíme se naučit vcítit do situace třeba právě šikanovaného dítěte. Jedině tehdy můžeme pochopit a přiznat si, že šikana je nebezpečný projev lidské agrese a je potřeba ji vymýtit, nebo alespoň její projevy zmírnit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole: učebnice pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: ISV nakladatelství, 2005, Pedagogika (ISV nakladatelství). ISBN 80-866-4208-9.
2. BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi: učebnice pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Triton, 2011, Pedagogika (ISV nakladatelství). ISBN 978-807-3874-322.
3. ČERNÁ, Alena a kol. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.
4. ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 1. Překlad Jiří Bumbálek. Praha: Portál, 1995, 173 s. Rádci pro rodiče a vychovatele (Portál). ISBN 80-717-8034-0.
5. ERB, Helmut H. *Násilí ve škole a jak mu čelit*. 1. vyd. Překlad Jiří Stach. Praha: Amulet, 2000, 126 s. Alfabet. ISBN 80-862-9922-8.
6. FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Vyd. 1. Překlad Petra Diestlerová. V Praze: Ikar, 2009, 311 s. ISBN 9788024911762.
7. GILBERT, Guy. *O dětech a výchově*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 95 s. ISBN 978-80-7367-609-4.
8. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
9. HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 228 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8888-0.
10. KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. *Vzpouřa deprivantů: nestvůry, nástroje, obrana*. Nové, přeprac. vyd. Praha: Galén, 2006, 327 s. Makropulos. ISBN 978-807-4921-209.
11. KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Vyd. 1. Překlad Dagmar Tomková. Praha: Portál, 2005, 151 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8945-3.
12. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.

13. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 255 s. ISBN 80-717-8513-X.
14. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 332 s. ISBN 978-807-3678-715.
15. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 152 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4723-105.
16. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 203 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4734-705.
17. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Překlad Ondřej Vágner. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-807-3679-842.
18. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1995, 95 s. Pedagogická praxe. ISBN 8071780499.
19. ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 155 s. Pro rodiče. ISBN 978-802-4729-916.
20. TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 198 s. ISBN 80-717-8503-2.
21. VÁGNEROVÁ, Kateřina a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 147 s. ISBN 978-807-3676-117.
22. VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4.
23. VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR, 2009, 37 s. ISBN 978-807-4400-018.
24. VAŠUTOVÁ, Mária. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Vyd. 1. Ostrava: Universitas Ostraviensis, Facultas Philosophica, 2010, 225 s. ISBN 978-807-3688-585.
25. WEBSTER-DOYLE, Terrence. *Proč mě pořád někdo šikanuje?: rady, jak zvládat malé tyrany*. Překlad Pavel Kaas. Praha: Pragma, 2002, 144 s. ISBN 80-720-5804-5.

Elektronické zdroje:

26. Kyberšikana: O kyberšikaně. [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://nebudobet.cz/?cat=kybersikana>.

27. Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. 22294/2013-1.). [online]. [cit. 2015-04-29].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AJ. A jiné.

A KOL. A kolektiv.

APOD. A podobně.

ATD. A tak dále.

MJ. Mimo jiné.

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

NAPŘ. Například.

S. Strana.

VIZ. Odkaz na určitou stránku.

ZŠ Základní škola.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Pohlaví respondentů	36
Obr. 2. Třída, kterou respondenti navštěvují	37
Obr. 3. Kde se nachází základní škola, kterou respondenti navštěvují?	38
Obr. 4. Cítíš se ve škole dobře? Bezpečně?	39
Obr. 5. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města.	40
Obr. 6. Je ve třídě někdo, z koho máš strach?	41
Obr. 7. Pomáháte si mezi sebou ve třídě?	42
Obr. 8. Byl/a jsi svědkem toho, že by některý ze spolužáků ubližoval jinému spolužákovi?	43
Obr. 9. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města.	43
Obr. 10. Jestliže se respondent stal svědkem šikany, kdo šikanoval?	44
Obr. 11. Stal/a ses ty sám/sama někdy obětí šikany?	45
Obr. 12. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města.	46
Obr. 13. Jestliže se respondent stal obětí šikany, kdo šikanoval?	47
Obr. 14. Víš, kam se obrátit v případě, že by ses stal/a obětí šikany?	48
Obr. 15. Víš, o co se jedná, když se řekne pojem kyberšikana?	49
Obr. 16. Byl/a jsi informován/a o tom, zda má Vaše škola nějaký program proti šikaně?	50
Obr. 17. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města.	51
Obr. 18. Byl/a jsi někdy ty nebo Vaše třída nějakým způsobem začleněn/a do takového programu?	52
Obr. 19. V levém grafu jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravém grafu jsou uvedeny počty respondentů z města.	53
Obr. 20. Je šikana v dnešní době na našich školách velkým problémem?	54

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Projevy šikany. Zdroj Vágnerová, 2009, Kolář, 2001	24
Tab. 2 Druhy kyberšikany dle Rogersové. Zdroj Rogers, 2011	27
Tab. 3. Pohlaví respondentů	36
Tab. 4. Třída, kterou respondenti navštěvují	37
Tab. 5. Kde se nachází základní škola, kterou respondenti navštěvují?	38
Tab. 6. Cítíš se ve škole dobře? Bezpečně?	39
Tab. 7. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města.	39
Tab. 8. Je ve třídě někdo, z koho máš strach?	40
Tab. 9. Pomáháte si mezi sebou ve třídě?	41
Tab. 10. Byl/a jsi svědkem toho, že by některý ze spolužáků ubližoval jinému spolužákovi?	42
Tab. 11. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města.	43
Tab. 12. Jestliže se respondent stal svědkem šikany, kdo šikanoval?	44
Tab. 13. Stal/a ses ty sám/sama někdy obětí šikany?	45
Tab. 14. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města.	46
Tab. 15. Jestliže se respondent stal obětí šikany, kdo šikanoval?	47
Tab. 16. Víš, kam se obrátit v případě, že by ses stal/a obětí šikany?	48
Tab. 17. Víš, o co se jedná, když se řekne pojem kyberšikana?	49
Tab. 18. Byl/a jsi informován/a o tom, zda má Vaše škola nějaký program proti šikaně?	50
Tab. 19. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města.	51
Tab. 20. Byl/a jsi někdy ty nebo Vaše třída nějakým způsobem začleněn/a do takového programu?	52
Tab. 21. V levé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z vesnice a v pravé tabulce jsou uvedeny počty respondentů z města.	52
Tab. 22. Je šikana v dnešní době na našich školách velkým problémem?	53

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I – Rešerše odborné literatury

Příloha P II - Dotazník

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE ODBORNÉ LITERATURY

Školní kázeň v teorii a praxi (Bendl, 2011) je učebnice, která je určena zejména studentům učitelství a věnuje se problematice (ne)kázně ve školách. V publikaci můžeme najít praktické rady, jak se v případě nekázně žáků ve škole chovat a také příčiny, proč k takovému chování dochází, na základě čehož se můžeme lehce vžít do situace takových žáků. Tato publikace je velmi vyhledávanou nejen studenty, ale také pedagogy.

Kyberšikana – průvodce novým fenoménem (Černá a kol., 2013) je relativně nová kniha, která se zabývá problematikou kyberšikany. Řeší tento problém v celkovém kontextu, také co se týká jejích projevů, nástrojů a prostředí, ve kterém k ní dochází. Je zde popsána situace ohledně kyberšikany v naší republice, ale také ve světě, kde je již zaběhnutá a její projevy jsou tak ještě nebezpečnější než u nás. Kniha se věnuje také tomu, jak co nejúčinněji tomuto problému předcházet.

Jak ochránit své dítě (Elliottová, 1995) je publikace, která určená všem, kdo se zajímají o to, jak ochránit své děti před problémy dnešní doby, jako jsou například alkohol, drogy, pohlavní choroby atd. Autorka zde příkládá praktické rady a návody, jak se k dětem chovat, abychom je mohli uchránit před nejrůznějšími nástrahami společnosti. Autorka zde také rodičům doporučuje kam se obrátit, v případě že by potřebovali odbornou pomoc nebo radu.

V knize **Násilí ve škole a jak mu čelit** (Erb, 2000) najdeme spoustu příkladů a ukázek toho, že násilí je špatné a nemělo by vůbec patřit do naší společnosti. Autor zde čtenářům radí, jak se při setkání s násilím nejlépe zachovat a jak se mu správně bránit. Tato kniha je určena zejména pro děti a mladistvé.

Jak se bránit šikaně – Praktický rádce pro děti, rodiče i učitele (Fieldová, 2009). Tato kniha, již podle svého názvu, nabízí praktické rady, jak se co nejúčinněji bránit šikaně a jejím negativním projevům. Najdeme zde spoustu informací o tom, co vlastně šikana je, jak se projevuje a jaké jsou její příčiny. To všechno má napomoci k tomu, abychom šikanu lépe pochopili a mohli tak včas zasáhnout, dříve než se šikana zcela rozvine. Kniha je určena především dětem, rodičům a pedagogům.

Dítě v osobnostním pojetí – Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče (Helus, 2004) je kniha, která je určena převážně pedagogům a pedagogickým vychovatelům. Autor zde nastiňuje získané poznatky z psychologie a nejrůznějších sociálních věd,

kteře mohou pomoci vychovateli pochopit osobnost kařždého jedince a zlepšit tak svůj přístup k němu.

Bolest šikanování (Kolář, 2001) je kniha, která se zabývá největším problémem dnešní školy, a to šikanou. Dočteme se zde co vlastně šikana je, jaké jsou její projevy a jak ji rozpoznat již v prvopočátku. Autor poskytuje také praktické rady, jak se nejlépe zachovat, staneme-li se obětí šikany a jaké jsou nejlepší preventivní přístupy, k zamezení tohoto problému. Kniha je určena pedagogům, rodičům, dětem, ale také všem, kdo se o problematiku šikany zajímají.

Další knihou od Michala Koláře je **Nová cesta k léčbě šikany** (Kolář, 2011). Jedná se o poměrně nové vydání, tudíž zde najdeme nejnovější poznatky o problematice šikany ve školách, jako je například nový fenomén kyberšikana a také nové metodické postupy, jak tento problém nejlépe řešit. Kniha je opět určena pedagogům, rodičům, dětem, ale také široké veřejnosti, které není lhostejná situace v naší společnosti.

Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana (Martínek, 2009) je kniha, která se zabývá stále více rostoucí agresí mezi dětmi a mladistvými. Najdeme zde druhy agresí, příčiny toho, proč jsou děti stále více agresivní a možné dopady, které to na ně může v budoucnu mít. Kniha je určena zejména pedagogům a studentům pedagogiky.

Jak na šikanu (Říčan, Janošová, 2010) je publikace, která je určena především pedagogům a rodičům a nabízí seznámení s celkovou problematikou šikany. Na základě těchto poznatků pak mohou rodiče nebo učitelé lépe vyhodnotit situaci a tím pádem také včas zasáhnout, je-li to třeba.

Nejčastější poruchy chování dětí – Jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka (Train, 2001). Tato publikace již svým názvem napovídá, čím se zabývá. Je určena pedagogům a rodičům, kteří se potýkají s výchovnými problémy u dětí. Autor zde uvádí také poruchy chování u dětí, které se v dnešní době nejčastěji objevují, a poskytuje praktické rady, jak nejlépe jednat s takovými dětmi a kdy je potřeba vyhledat pomoc odborníka.

Interpersonální násilí na dětech (Eva Vaníčková) je brožura, kterou vydal Úřad vlády v rámci kampaně Stop násilí na dětech.

Proměny šikany ve světě nových médií (Vašutová, 2010) je kniha, která je věnována šikaně v její nejnovější formě, a to je kyberšikana. Jsou zde uvedeny všechny pojmy, které

s daným tématem souvisí a jejich vysvětlení. Autorka zde také popisuje vlastní výzkum, který provedla pomocí dotazníku a dále uvádí výsledky a shrnutí tohoto výzkumu.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Dotazník

Milí žáci, jmenuji se Miroslava Fialová a jsem ve 3. ročníku na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, obor Sociální pedagogika. Byla bych ráda, kdybyste mi vyplnili následující dotazník, který se týká šikany v základní škole a její prevence. Dotazník je anonymní a získané názory použiji pro výzkum k mé bakalářské práci.

Zakřížkujte prosím vždy jednu odpověď!

Děkuji Vám za čas, který jste tomuto dotazníku věnovali.

1) Jsem:

- dívka
- chlapec

2) Třída:

- 1. – 3. třída
- 4. – 6. třída
- 7. – 9. třída

3) Moje škola je:

- ve městě
- na vesnici

4) Cítíš se ve škole dobře? Bezpečně?

- ano
- ne
- občas

5) Je ve třídě někdo, z koho máš strach?

- ano
- ne
- nevím

6) Pomáháte si mezi sebou ve třídě?

- ano
- ne
- občas

7) Byl/a jsi někdy svědkem toho, že by některý ze spolužáků ubližoval jinému spolužákovi?

- ano
- ne
- nevím

8) Pokud ano, ubližoval/a:

- dívka
- chlapec
- nikdo

9) Stal/a ses ty sám/sama někdy obětí šikany?

- ano
- ne
- nevím

10) Pokud ano, kdo ti ubližoval?

- dívka
- chlapec
- nikdo

11) Víš, kam se obrátit v případě, že by ses stal/a obětí šikany?

- ano
- ne

Pokud ano, uveď kam:.....

12) Víš, o co se jedná, když se řekne pojem kyberšikana?

ano

ne

Pokud ano, napiš stručné objasnění:.....

13) Byl/a jsi informován/a o tom, zdali má Vaše škola nějaký program proti šikaně?

ano

ne

nevím

14) Byl/a jsi někdy ty nebo Vaše třída nějakým způsobem začleněn/a do takového programu?

ano

ne

nevím

15) Myslíš, že je šikana v dnešní době na našich školách velkým problémem?

ano

ne

nevím

Děkuji za vyplnění ☺